

For Hjemmet.

Et Tidsskrift for nyttig og underholdende Læsning.

Ibid Marg.

15de August 1872.

15de Hefte.

De Skibbrudne paa Auſtraliſke Øerne.

(Af Raynal.)

I.

Det var i 1863. Jeg opholdt mig i Auſtralien, hvortil jeg var ankommen ſom ſaamange Andre for at ſøge min Lykke, og hvor jeg havde tilbragt elleve Aar ved det beſværlige Arbeide ſom Minegraver. Jeg havde oplevet mange Eventyr og gjennemgaaet mange Prøvelſer; jeg havde mere end en Gang ſeet Døden under Dinene. Min Indtrædelse paa Auſtrallandtet havde ikke været heldig. Skibet, ſom førte mig til Melbourne og naaede Kyſten paa en mørk Aften under en tæt Taage, ſtrandede paa et Skær udenfor og ſtodte ſaa voldsomt imod dette, at det blev kaſtet om paa Siden. Søen, ſom gif høit, rullede hen over Dækket; den bortrev to Mænd, ſom omkom i Bølgerne. Snart efter ſprang Skibet læk i Bøgen og ſanf. Heldigviis var det ikke dybt paa dette Sted; en Del af Stormaſten med Mærket ſtod over Vandet; vi klyngede os faſt til dette og holdt os ſammenſlyngede hele Natten igjen-

nem. Uhyre Bølger væltede ſig op imod os og truede hvert Dieblit med at løsrive os fra vort Tilflugtsſted. Endelig brød Dagen frem, en Dampſkib fik Die paa os, tog os og bragte os til Melbourne.

Uden at tale om de andre Farer, for hvilke jeg var udfat under mit mangeaarige Nomadeliv i dette Land, ſkal jeg kun nævne, at jeg i otte Maaneder var ſyg ſom Følge af et alvorligt Ulykkestilfælde, der ramte mig i Ny-Syd-Wales ved Bredden af en af Turons Biſfloder. Efterat mine Arbeidere havde forladt en Hule, ſom jeg havde ladet grave i Siden af et Bjerg, var jeg gaaet derind for at underſøge, om det ikke var nødvendigt at affibe Siderne med nye Støtter, da paa engang Svælvingen ſtrykede ſammen over mig. Jeg blev kaſtet omkuld og halvt begravet af det nedfaldende Grus og Smaaſtene. Det nyttede ikke, at jeg ſfreg; mine Arbeidere vare alſfor langt borte til at høre mig.

Jeg troede mig fordømt til at dø, begravet, kvælet. Men heldigvis var den løsrævne Jord blød og smuldrende; ved at arbejde med Hænder og Fødder følte jeg, at den gav efter, og det lykkedes mig lidt efter lidt at slippe ud. Jeg steg frem fra min Grav, men jeg var neppe istand til at staa paa mine Ben; jeg led meget, navnlig i Brystet. Jeg maatte forlade Minerne og vende tilbage til Sydney, hvor jeg som sagt maatte underkaste mig otte Maaneders Kur og Pleie.

Tæt af at flakke Verden rundt, greben af en heftig Længsel efter at gjense Frankrig, mit Fædreland, og mine Slægtninge, havde jeg besluttet at forlade Australien, og jeg var allerede begyndt at forberede mig paa Reisen, da jeg modtog et Tilbud, der ganske forandrede min Plan og paany førte mig ud over de usikre, ubestemte Veie.

En Ven og Landsmand af mig, Charles Sarby, der havde nedsat sig i Sydney, hvor han i Kompagni med en anden Kjøbmand havde oprettet en Klædehandel, meddelte mig en Ide, der nylig var opstaaet hos ham, og som hverken han eller hans Kompagnon endnu havde betroet til Nogen. Det gjaldt om at opsjøge en sølsjørende Tinmine, der efter hans Formening skulde findes paa Den Campbell, der ligger henimod firfjindstue Mile Syd for Ny-Zeeland, i det store sydlige Ocean. Det var mig, han gjorde Regning paa som Fører for en saadan Expedition. Jeg skulde afgaa snarest muligt for at kunne benytte den gode Aarstid, vi gik imøde, og dersom jeg, efterat have undersøgt Den, ikke opdagede Minen, vilde jeg dog træffe

paa en Mængde Sølhunde, hvis Tran og Skind havde stor Værdi. Der vilde saaledes i hvert Fald være Anledning til at grundlægge et Etablissement for at drive den ene eller den anden Industri, og maasse dem begge paa engang. Dersom jeg fandt Minen, skulde jeg strax vende tilbage til Sydney, for hos Regjeringen at faa Privilegium paa Anlægget, derefter skulde jeg atter afgaa til Den Campbell med de nødvendige Folk og Redskaber, førend den kolde Aarstid indtraadte. Endelig skulde jeg tage fast Ophold paa Den som Bestyrer af det nye Anlæg.

Tilbudet var fristende; dersom vort Haab skulde blive skuffet, vilde Følgen for mit Vedkommende kun være en Udsættelse paa tre Maaneder af min Hjemreise til Frankrig; lykkedes derimod Planen, da holdt jeg maasse endelig i min Haand det Maal, eller idetmindste den Lettelse i min Stilling, som jeg i sytten lange Aar havde hijet efter, fjernet fra mit Fædreland og dem, jeg elskede. Jeg modtog Tilbudet.

Idet jeg meddelte Sarby og hans Kompagnon min Beslutning, sagde jeg dem tillige, at, da jeg i lang Tid ikke havde været til søs, kunde jeg ikke paatage mig at føre Skibet, men maatte indstrenke mig til at gjøre Tjeneste som Styrmand ombord, saalænge vi vare til søs, og da jeg desuden var bestemt til at staa i Spidsen for Etablissementet paa Den Campbell, vilde jeg ikke kunne reise frem og tilbage mellem denne og Sydney for at bringe Udbyttet af Minen og hente de fornødne Provisjoner og Redskaber; vi maatte sølgelig antage en erfaren Sømand, en paalidelig Mand, som vi for

flørre Sifferheds Skyld kunde give Andel i Foretagendet.

Mit Raad blev fulgt, og Valget faldt paa en Skibsfører ved Navn Musgrave. Det var en omtrent tredive Aar gammel Amerikaner, som var ankommen til Sydnehy med sin unge Familie for at tage Ophold hos sin Onkel, Sarby's Kompagnon. Vi kunde ikke have truffet noget heldigere Valg.

Allerede den næste Dag satte Musgrave og jeg os i Bevægelse for at opspøge et passende Skib, og efter megen Søgning lykkedes det os endelig at træffe et.

"Grafton" var en liden Skonnert, som vel ikke havde nogen stor Længde mellem Stævnene, men som dog paa Grund af sin Bredde kunde indtage fra 75 til 80 Tons Varer. Den havde været benyttet til at bringe Kul fra Newcastle til Sydnehy.

I Bunden af Lasten, ovenpaa Røden, førte Grafton omtrent femten Tons Ballast, der for det meste bestod af gammelt, støbt Jern; ovenpaa dette var der lagt et solidt Plankedæk. Da vi forudsaa, at vi vilde træffe Storme og meget svær Sø, fandt vi det raadeligt at forøge Ballasten med endnu ti Tons (store Sandsten, der ere meget almindelige i Sydnehy), foruden tyve Vandfade, som vi forstøttede omhyggeligt ovenpaa Plankedækket efterat have fyldt dem med Vand. De vare bestemte til at fyldes med Sælhundetran, da det var vor Hensigt at benytte Mandskabet til at samle en Del af denne Vare tilligemed Sælhundestind, for saavidt muligt at dække Omkostningerne ved den første Reise, medens jeg selv bestjæftigede mig med at gennemspøge Den for om muligt at

opdage den omtalte Einmine. Vi skulde tillige, saafremt der var Tid dertil, i Forbigaaende faste et Blik paa Macquarie-Derne, saavel som paa Auckland-Derne, for at se, om der fandtes Sælhundede ved disse, og da engang senere gaa paa Jagt efter dem.

Efterat have indtaget endel Provisioner, der skulde række til i fire Maaneder, samt hyret to Matroser og en Kok, toge vi Afsted med vore Benner for at drage ud paa vor Expedition.

Under dette sidste Møde med dem blev en vigtig Beslutning fattet. Da vi skulde drage afsted paa en vanskelig Reise, til Steder, hvor der næsten altid hersker Storme, kunde det ikke dølges, at vi vilde blive udsatte for adskillige Farer, navnlig for at lide Skibbrud paa en eller anden øde Kyst. Skulde vi derfor ikke være vendte tilbage inden fire Maaneder eller noget senere, da skulde vore Benner sende en Expedition ud at opspøge os, og dersom de ikke kunde reise Midler til at udruste et Skib for, skulde de i dette Ansiggende henvende sig til Regjeringen i Ny-Syd-Wales; vi tvivlede nemlig ikke om, at denne i saa Fald vilde sende et af de ved Kysten stationerede Krigsskibe til vor Hjælp.

Da vore Benner havde paataget sig denne Forpligtelse, gik Musgrave hen for at tage Afsted med sin Hustru og sine Børn, medens jeg begav mig ombord paa Grafton for at gjøre Alting klart til Vedning. En Time efter indsendt Musgrave sig, vi lettede Anker, og med Hjertet fuldt af de skjønneste Forhaabninger tiltraadte vi vor Seilads til Den Campbell.

Seg skal her bemærke, hvad der ikke blev uden Betydning for os, at jeg medbragte en dobbeltløbet Jagtbøsse, omtrent to Pund Krudt, en halv Snes Pund Bly samt Kobberhætter, i den Hensigt at more mig med at skyde nogle Vildænder paa de Der, vi skulde besøge. Denne Bøsse og disse Ladninger skulde komme til Nytte paa en Maade, som jeg dengang var langt fra at ane.

II.

I samme Dieblit, som vi satte Seil, fik vi en Byge af sydlig Wind, der kom saa pludselig, at vi neppe fik Tid til at tage imod den. Medens vi krydse op imod denne Byge, beder jeg om Tilladelse til at forestille Læseren mine Rejsefæller.

Seg har allerede nævnet vor Kaptein, Thomas Musgrave, i hvem vi snart lærte at kjende ikke alene en dygtig Sømand, men en Mand med Kundskab, Følelse og Forstand.

Georg Harris, den ene af vore Matroser, var en Engelsemand paa en Snes Aar, en ligefrem og besteden Fyr, ligesaa modig som kraftig, der allerede godt forstod sin Forretning og havde modtaget en vis Dannelse. Musgrave havde valgt ham til at gjøre Vagt med sig.

Den anden Matros kaldte sig Alexander Mac-Larren, vi kaldte ham Alid, og han gjorde Vagt med mig. Det var en Nordmand paa omtrent otteogtve Aar af en indesluttet Karakter; han lo aldrig, kunde hverken læse eller skrive, men var lydlig, paapassende og en fuldendt Matros.

Henri Forges, vor Kof, som vi aldrig kaldte andet end Harry, var en Portugiser, treogtve Aar gam-

mel, liden, undersættig, forferdelig vanziret efter en Sygdom, en Slags Spedalskhed, som han engang havde gennemgaaet. Foruden hans Forretninger som Kof maatte han tillige gjøre Tjeneste som Oppasser og, naar det kneb, give en Haand med paa Dækket.

Vi vare saaledes fem Personer, der alle henhørte til forskjellige Nationaliteter; men vi forstode overmaade godt hverandre, da vi Alle talte Engelsk.

Bed at slaa efter i min Dagbog finder jeg der følgende Optegnelser: Fredag den 13de November. — Binden vedbliver at være sydlig, men svag.

Den 14de. — Smukt Veir; Skonneren glider afsted med fem Miles Fart, rolig, uden den mindste Bevægelse, paa et Hav, der er saa glat som en Indsø.

Den 15de, Kl. to om Morgen. — Stille. Luften ser truende ud imod Syd; i Zenith er den klar. En sand Strøm af Meteorer, der gaar fra Nordnordvest imod Sydsydost, er begyndt at falde og er vedbleven indtil Dagens Frembrud. Et pragtfuldt Syn.

Den 18de. — Barometeret er faldet. Byge fra Vest. Søen reiser sig; alle de smaa Seil hjerpes, og der tages to Neb i Mærsejlet.

Kl. ti om Aftenen. — Stiv Kuling. Havet er blevet meget uroligt. Søerne slaa hvert Dieblit over Skibet, Vandet trænger ind overalt, thi Dækket paa det lille Fartoi er ikke vel kalfattet. Vore Kvier blive gjenneblødte.

Kl. halv elleve. — Himlen er sort. Man ser kun et lidet Stykke omkring Skibet, over en urolig, af

Morild opløst Sø. Skyerne hænge lavt og drive forbi over vore Hoveder med en rivende Hurtighed. De gennemsejres hvert Dieblif af knitrende Lyn; Regnen pidster ned, en iskold Regn. Nu og da blander Tordenen sit Bulder i den forfærdelige Larm, hvormed Stormen og det oprørte Hav bedøve os.

Kl. elleve.—Seg har Vagt. Seg afløser Alid ved Roret. Blendet af Lynene, der følge næsten umiddelbart paa hinanden, er det mig næsten ikke muligt at stjæle Stregerne paa Kompasset. Pludselig ribes jeg omkulb og kastes langt bort ved et voldsomt Stød. Det er en Sø, som har slaaet an imod Skonnerten, borttaget en Del af det Opstaaende og forskudt Lasten. Skibet har kastet sig paa Siden og vil ikke rejse sig igjen. Noget forslaaet og gjenneblødt af salt Vand, rejser jeg mig op for atter at gribe Roret. Musgrave kommer op i en Fart, Alid følger efter, de to andre Mænd ile til. De fiske Storseilet sammen og beslaa det. Skonnerten lyfter Roret. Den skjærer som en Rasende igjennem Søerne og slygter afsted for Stormen med syv Miles Fart, uden at saameget som en Stump Seil trækker den; men endnu krænger den stærkt til den ene Side.

Musgrave tager da Roret, og jeg gaar ned i Lasten gennem Forlugen, fulgt af vore Folk, der ere forsynede med Lanterner. Hvilket Syn! Alt er kastet om hinanden, Alt Forvirring. Stene, Fæde og Sække med Salt ere kastede mellem hverandre ud i den Styrbords Side, der nu er bleven Skibets Bund. Heldigvis have de femten Tons Tern, der ere vel forstøttede af Plankedæk-

ket, ikke forskudt sig; var dette skeet, da havde der været ude med os og med Grafton, der useilbarlig var sunken tilbunds.

Hele den øvrige Del af Natten vare vi beskæftigede med at omstuve Lasten, og da Dagen kom, vendte vi udmattede tilbage til Dækket, hvor vi fandt Musgrave, gjenneblødt til Skindet, med et blegt Ansigt, Hænderne fastfrosnede omkring Nattet af Kulde, men ikke desmindre aarvaagen og paa sin Post Georg afløste ham. Da vi ikke kunde gjøre Sid paa, eftersom Alt var overstykket af Søerne, drak Enhver af os et godt Glas Brændevin til at varme os ved; dernæst blev Skonnerten igjen dreiet under Vinden.

Vor første Tanke var dernæst at peile Pomperne, ved hvilke vi kun fandt en ubetydelig Del Vand i Lasten. Vi bleve behageligt overraskede ved at se, at om end Skonnerten tog noget Vand ind gennem Abningerne i Dækket, kunde dette ikke blive af Betydning, da til Gjengæld dens Sider vare saa tætte som en Glaske.

Den 29de bleve vi overfaldne af en Storm, som dog var af kort Varighed, hvorefter Veiret bedagede sig. Den 30te fik vi Land sigte fra Veiret; men det skjules da af en indtrædende stærk Taage, under hvilken vi styrede ind mod Den Campbell og kom Dagen efter til ankers paa fem Favne Vand i Havnen Abraham-Bosom, der ligger ved Dens Sydende.

III.

Neppe vare Seilerne beslaaede, før Musgrave og jeg gif til land.

Vi havde ikke endnu seet nogen Sælhund ude i Bugten; men vi antog at disse Dyr maatte have trukket sig tilbage for at søge Ly imod Dagens brændende Varme og nyde en forholdsvis Røselighed og blid Søvn imellem Sivene ved Kysten eller længere ude i Bugten.

Vi gik langsomt Kysten, krablede op ad Skrænterne, besteg Klipperne og søgte overalt efter disse Dyr; men ingensteds var Spor af dem at finde. Vi saa Dyrespor nok i alle Retninger; men det var ikke af Sælhundene.

Man kunde tydelig se, at ingen af disse Spor vare friske; de hidrørte sandsynligvis fra den foregaaende Aarstid. Det var meget snevrene Stier, som alle førte op over Bjergene imellem Krat og Planter, der næsten ganske lukkede sig til over dem, saa at det var os umuligt at trænge frem ad disse Veie. Dette var ikke den eneste Hindring. Krattene og den hyppige Plantebægt skjulte en Mængde Faldgruber, saasom Huller og Revner, der vare udgravede i den bløde Jordbund af den i disse Egne hyppige Regn.

Trætte af vor Søgen og anstrengende Vandring, vendte vi kort efter Solens Nedgang tilbage til Skibet. Ved vor Ankomst erfarede vi, at Folkene havde seet to Sælhundene, der svømmede rundt om Skibet; nu og da havde de rakt sine Hoveder frem over Vandet for at udføde Brøl, der tydede paa en vis Bildhed.

Følge den Beskrivelse, de gave os af Dyrene, kunde vi skjønne, at det maatte have været Søløver, netop den Slags, vi havde haabet at træffe i rigelig Mængde i disse Farvande.

Beretningen opvakte derfor noget Haab hos os, og vi bleve enige om, at, medens vi gennemsøgte Den for at opdage Timminen, skulde vi ikke forsumme at besjæftige os med Sælhundene.

Den næste Morgen tidlig drog Musgrave og jeg afsted, medens de Andre forbleve ombord. Det var ikke uden Anstrengelser (vi maatte mere end en Gang krybe paa alle Fire ind under Slynplanterne), at det lykkedes os at trænge igennem det bevogede Vælte ved Kysten, saa at vi kunde fortsætte vor Vej mod Nordvest. Ankomne til Bjergkammen gik vi rundt om en Bjergspids, som vi gav Navnet Kuppelen. Herfra kunde vi se ned over Bjergenes vestlige Ufald til en Bugt, som er kjendt af Hvalfangerne, der kalde den "Monumental-Harbour". Vi steg derved og befandt os paa Kanden af en temmelig høi Skrænt, næsten midt i et rundt Bassin, der var aabent imod Havet, og hvis Bredder saa ud som en uhyre Ruin af en Cirkus fra Oldtiden. Havet havde overalt udhulet, udgravet, gennemjuret Klippen, saa at de haardeste Dele ragede frem og stode som Søiler op og ned ved Skrænternes Yderflader.

Det er let at komme ind i denne Havn, men den er ikke meget sikker, da Havet bestandig ruller ind i den gennem Aabningen, og man har ondt ved at slippe bort derfra igjen paa Grund af de fremherskende vestlige Vinde; den bliver derfor ikke meget søgt, endog saa Hvalfangerne undgaa den og foretrekke, naar de trænge til ferst Vand, at søge ind til den sydøstlige Havn, Abrahams-Bosom.

Efterat have spist Frokost, gik vi ned til Stranden, og her vare vi saa heldige at se nogle Søløver, hvis Antal dog kun var ringe. Hvad derimod Tinminen angaar, saa havde vi ikke endnu fundet det ringeste Tegns, som kunde tyde paa dens Tilværelse. Vi beredte os derfor til atter at gaa ombord, men ad en anden Vej. Efterat have passeret Kuppelen, fandt vi ved dens Fod en Mængde umaadelig store Neder. Disse vare dannede af Tørnemasser, som Albatrosserne havde sammenstrabet med sine Kløver til smaa Høie. Midt i disse var der et med Mos belagt Hul. De vare næsten alle optagne; i hvert af dem laa der en Hun paa et eneste Æg, der var saa stort, at det kunde tjene til Maaltid for to Personer. Da vi vare komne nærmere, maatte vi betjene os af vore Stokke for at fordrive Albatrosserne fra deres Neder, som de arme Dyr forsvarede saa godt, de kunde. Vi forstuffedes os saaledes flere Æg, men der var iblandt disse kun et eneste, som var friskt nok til at kunne spises. Nysgjerrige efter at erfare, hvorledes de smagte, lode vi dette fuge; Blommen var fortræffelig, hvorimod Hviden forekom os for tung; i det Hele taget smagte de noget nær som Gaase- eller Andæg.

Efterat have travet om næsten hele Dagen paa en fugtig og blød Jordbund, der hvert Dieblis gav efter for vore Trin som en Svamp, og efterat have fravlet op og ned ad Klipperne, kom vi om Aftenen ombord, overvældede af Træthed.

Den næste Dag maatte jeg lade Musgrave spadseres afsted med Alid paa en ny Opdagelsestur. Jeg sølte

mig ilde tilpas, jeg havde Feber. Jeg blev nødt til at ty til mit Luf-af og søge Køien, som jeg ikke forlod i en hel Maaned; jeg var meget syg. Det var nærved, at jeg havde maattet blive paa Campbell; Musgrave fandt min Tilstand saa betænkkelig, at han havde sin Opmærksomhed henvendt paa at finde et Sted, hvor han kunde begrave mig. Han fortalte mig dette nogle Dage, efterat jeg var begyndt at komme mig.

Under min tvungne Uvirkfomhed havde han fortsat sin Søgen efter Tinminen, men uden at finde Spor til denne. Er den undsluppen hans Efterforskning, eller existerer den ikke? Det er netop det, jeg ikke ved. Og saa Sælhundene vare meget sjeldne. I hele den Maaned, Skonnerten laa tilankers i Abrahams-Bosom, fangede vi kun fem, hvoraf en var taalelig fed; den gav tretten Potter Tran. Dette Dyr indtog derfor en særlig Plads i vore Erindringer om Opholdet ved Den og blev bestandig kaldet Old-Christmas (gamle Sul) til Minde om Dagen, paa hvilken det var fanget.

Da et længere Ophold ved Den Cambell forekom os unyttigt, besluttede vi os til at forlade den, og da den kolde Værstid nærmede sig, fandt vi det ikke raadeligt at trænge længere frem imod Syd. Det Fornuftigste var at vende tilbage til Syden og nøies med at anløbe Nucklandsøerne, der laa lige paa vor Vej. Vi lettede derfor Anker den 29de December.

Den 1ste Januar seilede vi langsmed Kysten af Adamsøen, den sydligste af Nucklandsøerne, i en Afstand af imellem en kvart og en

halv Mil. Jeg er endnu meget svag, ligger henstrakt paa min Køje, som jeg har ladet stille op paa Kaptenen over Kahytstrappen, og herfra nyder jeg det prægtige Skue og indaander den friske Luft. Jeg ser ganste tydelig de høie, steile Strænter, som hælde sig ud over Havet og bestrykes af Brændingen; undertiden trænger Søen ind igjennem en Snevring og giver en Lyd fra sig som et Kanonstød. Fra Midten af Den hæver der sig to koniske Høie, den ene ved Siden af den anden lige hinanden i Form. Musgrave maaler deres Høide med sin Sextant; den ene er to tusinde fem hundrede, den anden to tusinde to hundrede Fod høj. Flere smaa Vandløb komme hurtig ned over Bjergsiderne og danne en Mængde spillende Vandfald; ankomne til Bredden af Strænten, tage de ligesom et Tilloeb, styrte ud over Kammen, faldt et Stykke og opløse sig

da i en hvid Damp, over hvilken Solens Straaler spille i alle Regnbuens Farver.

Vi seile rundt om den østlige Pynt af Adamsøen og befinde os nu lige for den større Ø Luckland. Imod Nord er Kysten uregelmæssig; den er ligesom fryndset af en Mængde fremspringende Pynter, og vi kunne se i Horisonten flere lave, til dels blinde Skæer, over hvilke den skummende Brænding danner et bredt og udstrakt Belte. Lige for os, imod Vest, aabner sig en pragtfuld, stor Bugt. Indgangen er henimod en halv Mil bred og indsnævret imellem to Forbjergene. Denne Bugt er Havnen Carlyle, og vi bestemte os til at løbe ind her, fremfor at gaa længere imod Nord til Port-Ross, der ogsaa kaldes Sarahs-Bosom og ligger ved Øgruppens nordligste Ende.

(Fortsættes.)

Rotten.

Ved L. S.

"Rotten!" siger maaske En og Anden, idet han fortrydelig lukker Bogen, "nei Tak, Rotter kjende vi Alle;" "Allfor godt", fører maaske en Anden til, som af Erfaring ved, hvilken Plage de ere; og mon dog ikke i Virkeligheden de Fleste kjende meget lidt til disse Dyr, baade fordi de ere saa almindelige og saa hadede? Hvad enten stadeligt eller ustadeligt, sjældent eller almindeligt,

saa er der vel intet Dyr, hvis Historie, Levevis og Instinkter ikke frembyde Noget af særlig Interesse; og som man vil saa at se, gjælder dette ogsaa om Rotten.

Rotten har paa sin Vis knyttet sig saa inderligt til Mennesket som intet andet Dyr — Hundene maaske alene undtagen; men medens denne er hans tro Ledfager, er Rotten hans Plageaand, mere stadelig og bryd-

som end den værste Susnisje. Den har fulgt ham paa hans Vandring og udbredt sig over den hele Jord; Verdensomseilerne have ført den med sig paa sine Skibe, og endogsaa paa de mest affides, øde Der har den anlagt sine Kolonier. Det er ikke saa meget længe siden, at denne Udbredelse fandt Sted, og der er ikke saa faa Egne og Lande, hvor man med Bestemthed kan angive, i hvilket Aar og paa hvilken Aarstid disse ubudne Gjæster holdt sit Indtog.

Som bekjendt findes der to Arter, den sorte og den brune Rotte, hvilken sidste ogsaa gaar under Navnet Vandrerotten. De adskille sig fra hinanden ikke blot ved Farven, men ogsaa ved Størrelsen, idet den sorte Rotte er en Trediedel mindre end sin brune Fætter og har forholdsvis længere Hale og Øren; med Hensyn til Moralitet og Tilboieligheder har den ene derimod ikke Noget at lade den anden høre; de ere begge glubste, graadige og altsædende.

Den sorte Rotte repræsenterer den ældre Linie af Familien, i det mindste hvad dens Forekomst i Europa angaar. De gamle Grækere og Romere synes ikke at have kjendt den, i det mindste har man ikke fundet den omtalt i deres Skrifter. Den første Naturkyndige, der nævner den, er Albertus Magnus; efter denne Opgivelse har den altsaa haft sit Tilhold i Europa fra det 12te Aarhundrede; hvor den oprindelig er kommen fra, ved man ikke, muligvis stammer den ligesom dens Fætter fra Persien, hvor den endnu findes i utallig Mængde. Dens nye Hjem maa have passet godt for

den, thi den trivedes og formerede sig i en utrolig Grad, og omsider optraadte den som en Magt i Staten. Det var jo i Middelalderen en temmelig almindelig Begivenhed, at Paven satte Konger og Keisere i Ban, naar de ikke vilde kysse hans Tøffel, men gjorde sig rebelse; den samme Skjæbne overgik Rotterne i det 15de Aarhundrede, idet Biskopen i Antun med al Høitidelighed lyfte Kirkens Ban over dem; de vilde utvivlsomt have skjønnet mere paa en god Dosis Arsenik. Noget senere møde de den Ære, at de Geitlige i Sondershausen for deres Skuld forordnede en Bod- og Bededag for det hele Land; sønderkruste vandrede Folk til Kirkerne for at bede Gud befri dem for denne Landeplage, som de ved sine Synder havde paa draget sig; men heller ikke dette Middell hjalp; de formerede sig og spillede Gneherrer i Europa indtil den første Halvdel af det forrige Aarhundrede, da deres Herredømme blev brudt ved Ankomsten af den større og stærkere brune Rotte, som i uendelige Skarer væltede sig ind over deres Gnemærker. Fra den Tid gik det tilbage for dem, de fortrænges stadig mere og mere, rimeligvis for tilsidt helt at forsvinde; endnu findes de dog enkeltvis omtrent paa hele Jorden, maaſte med Undtagelse af de allerfoldeste Lande.

Den brune Rotte bliver henvend 16 Tommer lang, Halen iberegnet, som maaler 7 Tommer. Rimeligvis stammer den fra Indien og Persien. I Efteraaret 1727, beretter Naturforskeren Pallas, kort efter et Jordstjælv rykkede de frem imod Europa fra Landene ved det kaspiske Hav, og ved Astrakan gik de

over Volga i saa tallose Sværme, at Intet kunde standse dem. Et Par Aar senere bleve de indførte i England med Skibe, der kom fra Ostindien. I Ostpreussien viste de sig 1750 og tre Aar senere i Paris; omtrent ved Begyndelsen af dette Aarhundrede vandrede de ind i Danmark; Schweiz toge de først i Besiddelse 1809. I Amerika have de udbredt sig siden 1775.

Som allerede bemærket ligne begge Arter hinanden paa det væsentligste i Karakter og Levevis, kun med Hensyn til Opholdsstedet er der den Forskjel, at den sorte Rotte foretrækker tørre Steder, medens den brune ikke styr Fugtighed, men trives fortrinlig i Sluser, Afløbsrender osv. Det er næsten umuligt at holde dem ude af et Hus, om de maatte saa ifinde at hjemløse det; de gnave sig igjennem Træ, underminere Grunden, og der behøver kun at være et lidet Hul eller en Sten løs, for at de skulle kunne skaffe sig Adgang. Den Skade, de anrette, naar de først komme ind, er aldeles uberegnelig; saa omtrent Intet af, hvad der lader sig gnave af et Par Tænder, er sikkert for dem, og det er saare vanskeligt igjen at blive af med disse Gæster, thi de formere sig meget stærkt. Søfolk ere dog værst farnede med dem; der gives intet større Skib, hvor de ikke findes; i gamle Fartøier ere de ikke til at udrydde, og i de nye flytte de ind med den første Ladning. Da Polarfareeren Kane laa indfrosset under den 80de Breddegrad, havde Rotterne formeret sig saa stærkt, at de anrettede frygtelig Skade. Man besluttede da at røge dem ud; alle Lugter bleve lukkede, og der blev

derpaa stuet Ild i en Blanding af Svovl, Læder og Arsenik nede i Lasten; Stanken var saa forfærdelig, at Alle maatte tilbringe Natten paa Dækket, men Rotterne døde ikke. Man gjorde et nyt Forsøg med Trækul; Rummet var saa fyldt med Gas, at to af Folkene, som usorgsigt vovede sig derned, øieblikkelig styrtede bevidstløse til Jorden, og Lyset i en Lygte, som man firede ned, slukkede strax. Hele Udbyttet var dog kun 28 Rotter, og de Overlevende formerede sig saa stærkt om Vinteren, at man ikke kunde redde Noget for dem. De aade Alt, baade Klædningsstykke og Fødevarer og undgik alle Esterstrøbelser. Den klogeste og stærkeste af Hundene blev sat ned i Lasten, men snart forkyndte dens jammerlige Gylen, at Rotterne havde taget Magten fra den. Senere tilbød en Eskimo at nedlægge dem med sine Pile, og saa mange skjød han, at man stadig hele Vinteren havde rigelig fersk Kød, — de bleve nemlig spiste — men udrydde dem kunde han ikke.

I alle Legemsøvelser er Rotten en Mester. Den løber raske og behændigt, klatrer fortrinligt, endogsaa op ad en temmelig glat Væg, svømmer udmærket, ved at beregne sit Spring med stor Sikkerhed og graver ikke saa daarligt. Dens Sandser ere skarpe, Hørelse og Lugt endog fortrinlige, og at den har en fin Smag, beviser den, naar den staffer sig Udgang til Forraads-kammeret, thi den undlader aldrig at tage det Bedste.

Der eksisterede tidligere en paafaldende mærkelig Skik paa Fjeldsøerne, idet nemlig de Vilde dræbte sine nærmeste Slægtninge, naar de bleve

gamle og svage; det var en Kjærlighedstjeneste, de viste dem, thi de havde den Tro, at Mennesket skulde begynde sin Tilværelse efter Døden i samme Tilstand, hvori han forlod denne Verden. Noget Lignende fortæller man om Notterne; ogsaa de dræbe alle de Individer i den lille Republik, der vise Tegn til Strøbelighed eller Afkræftelse, dog rigtig nok kun for at sønderlide og æde dem. Disse kanibaliske Lyster lægge de forøvrigt for Dagen, saa ofte der gives dem Leilighed til at tilfredsstille sin morderiske Appetit. Saaledes fortæller en engelsk Forfatter, der har gjort Notternes Naturhistorie til Gjenstand for et omfattende Studium, at, medens han som Dreng var anbragt i en Kostskole ude paa Landet, blev han en Dag Vidne til, at to levende Notter bleve anfaldne og fortærede af sine Kamerater. En Eftermiddag, da han havde listet sig ned i Stalden for at jage nymalket Mælk igennem et Salmstaa, blev han overrasket ved "Mesters" uventede Ankomst og skjulte sig i en Gast oppe paa Loftet. Medens han laa her, blev hans Opmærksomhed pludselig vakt ved en voldsom Strigen og Støi i en Brændestabel, der stod udenfor Huset, og idet han figede ud, saa han to mægtige Notter rulle frem, indvilede i en voldsom Kamp. Fra alle Sider strømmede deres Kamerater til, og tilsidst var hele den lille Plads opfyldt af dem. Alle flokkedes de omkring de Kjøpende, de Bagerste skubbede paa de Foranstaaende, og tilsidst var der næsten ikke levnet de stridende Parter saa megen Plads, at de kunde røre sig, men Kampen var ogsaa nær sin Ende. Den Stær-

reste var netop ifærd med at gøre det af med den Overbundne, da dennes gjennemtrængende Strig pludselig gav Signal til et almindeligt Anfald. Alle som En styrtede hele Skaren sig over de Kjøpende, de Bagerste sprang op paa Ryggen af de Andre, alle fore de frem, indtil den blodige Balplads var forbandlet til en eneste levende Dynge Notter, der fuldstændig skjulte de to udkaarnde Ofre, som i et Dieblit bleve revne i Stykker. I det Samme kom en stor Kotte frem paa Scenen, hidtrukken ved Støien eller ved Lugten af Blodet, og da den mødte en Kamerat, der var tilsmurt med Blod fra Gilbet, angreb den den øieblikkelig med første Kaseri. Nytt Slagsmaal, og atter sloge de andre Kreds, rimeligvis i Haab om et nyt Gilde, da Higen ved sin pludselige Ankomst jog dem paa Flugt.

Men tiltrods for denne Wildskab og Blodtørst ere disse Dyr dog ogsaa i Besiddelse af kjærlige Følelser. Som et af de mærkeligste Exempler paa Trostak hos Dyr anføres følgende Vidnesbyrd af en engelsk Skibspræst, W. Cotton. "En klar Maanestinsaften saa vi to Notter komme ud over Planken for at gaa ombord. Den forreste ledede den anden ved et Straa, idet hver af dem holdt sin Ende af det i Munden. Vi vare saa heldige at fange dem begge og fandt til vor Overraskelse, at den ene af dem var blind. Hans Kamerat havde forsøgt paa at bringe ham med ombord".—Imod sine Unger viser Moderen den sømme Domsorg og forsvarer dem imod en Fiende med fortvilet Mod; lykkes det hende ikke at slaa Angrebet tilbage, oppgi-

ver hun dog ikke Kampen, men holder ud til det Sidste. I den Tid, Ungerne ere smaa, maa hun ofte bestaa en haard Dyst med sin Gemal, som ikke sjelden føler en usvarlig Dyst til at cede sit eget Afkom. Den tidligere nævnte Jagt-tager, M. Rodwell, fortæller, hvorledes han engang selv var Vidne til det vidunderlige Mod, hvormed Rotten forsvarede sine Unger. Han eiede en Fritte, et Dyr, som i England benyttes til Jagt paa Kaniner og Røtter. Dyret, som var usædvanlig stort, men blind paa det ene Øie, var saa tamt, at det fulgte ham som en liden Hund. En Aften, da han havde taget den med paa en Spadsjeretur, hørte han den pludselig udstøde et skarpt Skrig, og da han gik efter Lyden, fandt han den i en Grøft med blodende Snude og, som det syntes, helt betuttet. Uden at vide, hvad der var paa færde, standsede han og saa snart af Dyrets Bevægelser, at der maatte være et eller andet Wildt i Nærheden. Forsigtig nærmede den sig til en Bunte tort Græs og Blade ved Roden af en Busk, og i det Samme for en Notte som et Lyn løs paa den for ligesaa hurtig igjen at forsvinde. Biddet og Anfaldet i det Hele var saa voldsoomt, at Fritten styrtede om paa Ryggen. Den kom dog snart paa Benene igjen og gjorde et nyt Forsøg paa at nærme sig, men med samme Udfald; dette gjentog sig fem eller sex Gange. Nu pirkede Herren den øverste Top af Bladdynge tilside, — der sad Rotten og rugede over et Kuldblinde, skaldede Unger. Dagslyset syntes i første Dieblis at blende den, men derpaa gav den sig igjen til at slikke

sine Unger, idet den dog stadig holdt sinene fæstede paa Fritten, som forsigtig krob nærmere og nærmere. Da den var kommen i en vis Afstand, saa at Rotten kunde naa den med et Spring, fornøiede hun igjen Angrebet ligesom før; dette gjentoges tre, fire Gange og med samme Resultat, idet hun hver Gang tilføiede den et nyt Saar, saa at den tilsidst blødte overalt. Det varede nu en Stund, inden Fritten atter bevægede sig nærmere, denne Gang bestemt paa at ende Legen; atter for Rotten løs paa den, men to af Ungerne hængte netop i det Samme fast ved dens Patter, derved forfeilede den sit Spring, og den faldt i Frittens Kløer, som nu snart vilde have gjort det af med den, om Rodwell ikke havde lagt sig imellem og taget Parti for det stakkels Dyr, som havde lagt et saa rørende Mod for Dagen; men endnu, efterat han havde taget Fritten op af Grøften, gjentog Rotten Angrebet flere Gange, "og", siger Fortælleren, "som den stod der med knejsende Hoved og strittende Børster, medens de smukke sorte Dine sprudlede Ild, troede jeg ikke engang mig selv sikker for dens Angreb".

Det er ikke vanskeligt at temme Rotten, naar den fanges ung, og den bliver da ligesaa tam som en Hund eller Kat. Mange have gjort Experimentet af Nysgjerrighed, eller for at tjene Penge, thi Dyret er klogt og lærenemt og lader sig afrette til at udføre alle Slags Kunststykker. Der har endog været Rottetheatre at se, hvor disse Dyr have spillet sine Roller ligesaa godt som dresserede Hunde og Aber, og i Belgien gjorde et saadant firspøddet

Selskab i sin Tid megen Lykke; Stykket endte med en livlig Kunddands omkring den udstoppede Kats Lig. Man vil vide, at samme Notter nære et unaturligt Had til sin egen Slægt og angribe og forjage enhver Marodør, der trænger sig ind i et Hus, hvilket de betragte som deres Enemærker.

Vi anførte før, at Rotten er en forirrlig Svømmer; vi skulle her tilføie, at der ofte er bleven flaget over den Stade, som den anretter iblandt Fiskene i Floder og Damme; det er saaledes bleven gjort til Gjenstand for Dmtale i et engelsk Tidsskrift for Sægt og Fiskeri. Om Maaden, hvorpaa disse Dyr gaa tilverks ved disse Expeditioner, meddeler et Dienvidne Følgende. Da han en Dag spadserede langs med en Mølleaa i Nærheden af Newcastle, bemærkede han en almindelig Husrotte, som listede sig frem imellem Stenene nede ved Vandkanten paa den anden Side Aaen. Nysgjerrig efter at se, hvad den havde for, holdt han Die med den, indtil den naaede Udlobet af en Grøft; der saa han den pludselig springe i Vandet og forsvinde for ligesaa hurtigt at komme tilsynne igjen med en middelstor Aal i Munden. Med stor Vanskelighed kom den igjen op, thi Bredden var steil, og Aalen arbejdede voldsomt for at komme løs. Tilfældt nødtes den da ogsaa til at slippe sit Bytte for at undgaa at faa en ny Duffert, hvorefter den rystede sig som en vaad Hund og fortsatte saa sin Gang ligesom før, indtil Manden ved en Krumning af Aaen tabte den af Sne. I Skotland vrimer det i Fiskeritiden af Notter i de Byer, hvor Silden ned-

lægges til videre Forsending; først, naar Fiskeriet er forbi, fortække disse eiendommelige Sommergjæster, og man kan da undertiden se dem drage ind ad Landet til i store Skarer for at indvartere sig for Vinteren hos Bønderne i Nærheden.

Da Notterne kaste fem til sex Auld Unger om Aaret, og da deres Nede undertiden indeholder 14—16 Unger, vil man kunne gjøre sig en Forestilling om, hvor snart de kunne faa Overhaand paa Steder, hvor der ikke gjøres Noget for at udrydde dem. Da der i sin Tid blev gjort Forslag om at flytte Hesteflagterierne ved Montfaucon længere bort fra Paris, fremhævedes det i den officielle Beretning som en væsentlig Indvending imod den paa-tænkte Forandring, at Beboerne i Nærheden frygtede for Følgerne, naar den uhyre Masse Notter, som vare sammenhobede der, pludselig saa sig berøvede sit daglige Underhold. Beretningen anførte, for nærmere at begrunde denne Frygt, at Aadslerne af de dræbte Heste—undertiden 35 paa en Dag—den næste Morgen vare fuldstændig fortærede af Notterne, saa at kun Benene vare tilbage. M. Dusfaussois, som eiede et af disse Slagterhuse, anstillede et endnu mere fyldestgjørende Experiment. I et Indelukke, der omgivet af solide Mure, forsynede med Huller til Afbenyttelse for Notterne, henlagde han Aadslerne af et Par Heste, og efterat han dernæst ved Midnat saa sagte og forsigtig som muligt havde stoppet alle Hullerne, sendte han sine Folk derind, hver især forsynet med en Fakkell og en dygtig Knippel for at ødelægge Notterne; Antallet af de Dræbte be-

løb sig til 2,650. Efter nogle Dages Forløb ansillede han et nyt Blodbad og saa fremdeles, med det Resultat, at Tallet i Løbet af en Maaned løb op til 16,050. Det omtalte Indeluffe udgjorde kun en Fjerdedel af det Terræn, over hvilket de dræbte Geste vare spredte, og som rimeligvis overalt har haft samme Tiltrækningskraft for Rotterne. De tilstødende Marker vare da ogsaa fuldstændig underminerede af disse Dyr, som havde sin Bolig der, og fra en Bante, som laa 500 Skridt borte, kunde man forfølge formelige Stier, som de havde lavet under sin regelmæssige Gang til Slagterhusene.

At Rotter vise stor Driftighed, naar de optræde massevis, og under særegne Forhold ligefrem blive farlige, endog for Mennesker, er bekjendt nok. Man siger vel, at Ratten har ni Liv, men under saadanne Omstændigheder maa den dog ligge under. Ved Serpentinefloden i London er der en Stenkiste under Spadserejtien, gennem hvilken det overflødige Vand har Afløb til en dyb, stensat Grøft eller Kløft paa den anden Side; begge Skraaningerne ere bevoxede med Træer, Buske, Græs osv., og her have en Masse Rotter sit Ophold. En Sommeraften saa de Spadserende her en Del Rotter, som gjorde sig tilgode med Nadslet af en Kat. Man stod stille, og en kastede en Sten efter dem, men uden at det ansøgte dem, de løb kun efter den, idet den trillede ned ad Skraaningen. I det Samme kom en Dreng forbi med en lille bever Kjøter, som han strax pudsede paa dem. Da den kom imod dem, duffede de sig alle lige-

som Ratten, naar den beløber sig paa at gjøre et Spring efter en Fugl, aabenbart opfatte paa at gjøre et almindeligt Angreb. Hunden var imidlertid paa sin Post, men da de krøbe nærmere og tilsidst angreb den fra alle Sider, fandt den det klogest at fortrække. Der var imidlertid kommen en Mand til med en Rottehund som nu blev sluppen løs. Rotterne vare rede til at begynde Legen forfra, men Hunden var rap og greb dem ligesaa hurtig, som de fore løs paa ham, og da en syv, otte Stykker havde hødet med Livet for sin Dumdriftighed, opgave de andre klogelig Forsøget og toge Flugten. At enkelte Mennesker, som ubevæbnede og uden Vds bove sig ned i Kloakerne i Paris og London, staa i Fare for at sætte Livet til høres underligt, men at de, hvad man har enkelte Exempler paa, undertiden angribe Folk om Ratten i deres Senge, viser en høi Grad af Dumdriftighed.

Det er ikke stort mere end en halv Snees Aar siden, at Bladene i Paris indeholdt Beretninger om et endnu større Blodbad end det før omtalte, der var blevet anstillet paa Rotterne i alle Kloaker og Afløbsrender; i Løbet af 14 Dage maatte 600,000 lade sit Liv. To Kjøbmænd havde gjort Afford om at kjøbe Skindene til 10 Franks for 1000 Stykker, men saa sig til Slutningen ikke istand til at staa ved sin Ord; imidlertid fandt de en Kjøber i London. Spørgsmaalet er nu: Kunne ti Rotter fortære et Pund Kjød til Frokost? Derom ere vist Alle enige; dette antages altsaa for givet. Lad os dernæst antage, at en god Dxe veier 1000 Pund;

de 600,000 Kotter ville altsaa til Frokost kunde fortære 60,000 Pund Kjød = 60 Dyr. Ved den blotte Tanke vil enhver god Borger upaatvibelig raabe: "Død over alle Kotter!" Stop dog lidt, thi Sagen maa betragtes fra to Sider. Det er sikkert nok, at den Føde, som 600,000 Kotter behøve til et Maaltid, i Vægt vil svare til 60 Dyr — og ligesaa meget ville de formodentlig æde til Aften; det er fremdeles sandsynligt, at kun Halvdelen af Kotterne ved den omtalte Leilighed blev ødelagt; fastholde vi altsaa Tallet 1,200,000, som svarende til Antallet af hele Rotte-Befolkningen i Paris's Kloaker og Afløbsrender, saa repræsenterer deres Føde for 24 Timer en Vægt, svarende til 240 Dyr; multiplicere vi med 7, bliver deres egentlige Forsyning 840 Tons animaliske og vegetabiliske Stoffer.

Sæt nu at Kotterne i Paris tog paa Landet i to Maaneder, f. Ex. Juni og Juli, hvad vilde saa Følgen være? At al Slags Affald til en Vægt af 6,720 Tons blev liggende for at raadne i de underjordiske Kanaler, rimeligvis for at forpøste hele Byen. Det er saaledes aabenbart, at der er de Steder, hvor de gjøre stor Nytte. Men nu vedkommende Kjøbmænd, der troede at kunne give 100 Franks for 1000 Stykker Skind? Ja Alle kjende franke Handsker, men der er maaste kun Faa, som ane, at en ikke ringe Del af dem ere forarbejdede af Rotteskind, medens de bløde Saar benyttes af Hattemagerne istedetfor Bæverhaar.

Den Modbydelighed, som de Ulerfleste nære for Rotten, er saa stor, at ikke En af Tusinde vilde kunne

bekvemme sig til at spise den, om den saa muligvis smagte aldrig saa godt, og efter deres Sigende, som have gjort Forsøget, skal det være en ganske delikats Ret; det er jo endog en temmelig udbredt Mening blandt simple Folk, at den er giftig. At der her er en aparte Fordom med i Spillet, vil Ingen negte, som aldrig har følt Betenfelighed ved at spise Flek og Svinekjød; men denne Fordom findes ikke overalt og er heller ikke fuldstændig berettiget, da det kun er Forholdene i de store Byer, der gjøre Kotterne til det svinste Dyr, vi kjende. I Kina spises den overalt, mange af de Indfødte i Ostindien bruge den ogsaa til Føde, det Samme gjælder om Beboerne paa en Mængde af Sydhavets Øer, paa hvilke der ikke findes andre Dyr end den og Svinet; det gjælder ligeledes om forskellige afrikanske Folk, f. Ex. i og omkring Sierra Leone, og endelig have de franke Soldater paa sit Felttog i Algier lært at vænne sin Mave til denne Føde. At Andre under tvingende Omstændigheder kunne gjøre det Samme, har man Exempler nok paa. Vi have alt anført Kane og hans Mandskab; vi skulle kun tilføie, at, da Malta blev belejret af Englænderne, og Nøden var stegen til det Høieste inde i Fæstningen, betaltes en Rotte med 1 Dollar. Til at overvinde en Fordom udfordres der dog ikke en saa streng Nødvendighed, en kraftig Beslutning kan gjøre det, saaledes som man kan læse hos den berømte Forfatter Wilkie Collins i hans Foot Rambles in Cornwall, hvor han fortæller om den Maade, hvorpaa de gode Folk i Looe bleve af med sine Kotter

En Fjerdingvei ude i Havet udenfor deres By hæver der sig en grøn, tresidet Pynt, kaldet Looe-Island. Her strandede der for adskillige Aar siden et Skib; imidlertid blev ikke blot Mandskabet reddet, men adskillige firbenede Passagerer, som vare komne ombord — Ingen vidste hvor eller hvordan — frelst sig ved sine egne kraftige Anstrengelser, tog Looe-Island i fremtidig Besiddelse og formerede sig saa stærkt, at de snart bleve en utaaelig Plage. De fortærede ikke blot Alt, hvad der vogede paa den lille Ø; men tilsidst begyndte man at nære stor Døvl om, hvorvidt det var raadeligt for Mennesker at vove sig enkeltvis derover. Man forsøgte paa at udrydde dem med de almindelige Midler, men forgjæves. I denne Nød holdt da Byens bedste Borgere et Møde, ved hvilket denne Mening gjorde sig gjældende, at de Røtter, man havde nedlagt og efterladt som døde, maatte være komne tilbage igjen paa en aldeles ufatteligt Maade for at formere sig endnu stærkere end før; følgelig maatte man nu tænke paa at ødelegge dem systematisk og gjøre det umuligt for dem at komme tilbage igjen. En almindelig Sagt blev bestemt til én vis Dag, og Dagen skulde ende med et storartet Gilde paa de slagne Fiender. Som sagt saa gjort. Dagen kom, og om Aftenen kom alle Røtterne paa Bordet og smagte Alle, Mænd, Koner og Børn, saa fortræffeligt, at de fra dette Dieblif af var hele Befolkningens Indlingspise.

Blandt Røtterne forekommer der undertiden en ganske eiendommelig Sygdom, idet flere af dem voge sammen med Galerne, eller maasse ret-

tere, disse blive saaledes sammensluttede, at Dyrene ikke kunne komme løs fra hinanden. Den egentlige Grund til dette Fænomen er endnu ubekjendt, man formoder, at det staaar i Forbindelse med den eiendommelige Udvedning, som deres Hale er underkastet. I en lille By i Nærheden af Gatab fandt man 1828 paa et Sted to "Røttekonger". Tre Lærere hørte en lydelig Skrigen inde i en Lade, og ved nærmere Undersøgelse fandtes det, at en af Støttebjælkerne var udhulet fra oven. I dette Hul saa de en Mængde levende Røtter, som det senere viste sig 42. Karlen trak dem ud og man saa da med Forbauselse, at 28 Røtter vare knyttede sammen med Galerne, som udgjorde en Knuede, omkring hvilken Dyrene vare ordnede i en Kreds, og det Samme var Tilfældet med de øvrige 14. De skytes alle at være meget forjultne, men saa forsvrigt funde ud; alle vare af samme Størrelse, og efter den at dømme maatte de være over et halvt Aar gamle; de vare rene og glatte, og Intet tydede paa, at der havde været noget Dødsfald i Familien. Det lod til, at de ikke ved egen Hjælp kunde komme ud af Hullet, hvor de bleve fundne, men selv om dette havde været Tilfældet, maa det dog antages, at gamle Røtter have bragt dem Føde. De viste sig meget fredelige og taalmodige ved Alt, hvad man foretog med dem. Efter at de vare dræbte, maatte man ligesom anvende Vold for at stille dem ad. Galerne gif dog ikke itu, men fremviste Indtryk ligesom Næmme, der længe have været flettede haardt ind i hinanden.

Utallige ere de Midler, som man

har brugt for at fordrive disse slemme Gjæster; Fælder hjælpe i Reglen kun for en Tid, indtil Dyrene lære dem at kjende og at vogte sig for dem; langt større Udæggelse anrette de Fiender, som Naturen har givet dem, fremfor alle Høgen, Ug-

len, Ravnene, Bæfelen, Katten og Pindsvinet. Mærke Rotterne paa et Sted, at de blive heftig efterstræbte, vandre de ikke sjelden ud, men indfinde sig atter efter en Stunds Forløb, naar Forsølgelsen er standset.

Indianerne i Nordamerika.

(Efter Kalkar.)

Gvem kan tænke paa Indianerne i Nordamerika uden med Bemod! Vi vide, at Europæerne, som først nedsatte sig i Amerika, kaldte de kobberfarvede Urindbaanere med dette Navn, fordi de feilagtigen mente, at Amerika var en Del af Indien. Med utrolig Grusomhed og Uretfærdighed have disse Nybyggere udryddet de oprindelige Indbaanere; hele store Indianerstammer ere forsvundne, og indtil de seneste Tider er der begaaet Voldsomheder, som vanære Kristenheden, mod Landets frie Børn, hvilke Civilisationen vedbliver at trænge længere mod Vesten, saa at der nu maaske neppe er mere end end en halv Million tilbage af hele Urbefolkningen, ringe Levninger af de mange Stammer, i hvilke de vare delte; af mange Stammer kun enkelte Familier. Under dette Mørke skinner den kristelige Kjærligheds Sol desto klarere.

Hvorfra Amerika har faaet sin første Befolkning er endnu, uagtet alle de nøiagtige Undersøgelser lige indtil den seneste Tid, et ubesvaret Spørgsmaal. De oprindelige Ind-

baanere ere dels Estimoer, en mongolsk Folkestamme, dels Indianere, delte i mange Stammer med Sæder og Skikke, som dog i det Væsentlige ere de samme. Der hvor nu Fernbaner i alle Retninger gennemkrydse Landet, hvor Dampskibe i hundredevis fare op og ned ad Strømme og Kanaler, hvor den ene folkerige Stad reiser sig efter den anden, ved de store Søer, de brusende Vandfald, i de umaadelige Skove, ved de uhyre Græsletter boede Delavarer, Trokefer, Mohitaner, Schavanofer, Kikapus, Moskos, Chippewaer, Creeks og mange Hundrede andre Stammer. Det er et Folk af en sund Musteldannelse, med glatte Haar, en flad Pande, fremstaaende Kindben, lange Øren, et bredt Ansigt, og en Gudsfarve, der efter det Strøg, de beboede, gaar fra det Gule eller Brune over til det Koberrøde; de udmærke sig med Hensyn til Legemsdannelse saavel fra Sydamerikanerne som fra Caraijerne, Beboerne af de vestindiske Der. De have en stærk Hufommelse, saa at de efter flere Aars Forløb endnu kunne erindre de mindste Omstæn-

digheder, en levende Indbildningskraft, en stor Lærenemhed med Gensyn til udvortes Færdigheder og et sundt Blik. Saalænge de endnu ei vare smittede af Europæernes Laster, viste de sig godmodige, venlige og gjæstfri i Omgang; i Forhold mellem begge Kjøen er der udvortes Anstand. Men imod sine Fiender ere de grusomme og hævnlyste; dersom Bredden blusjer op hos dem, lader den sig ikke tæmme; hele Slægter forfølge hinanden med den blodtørstige Hævn. De fleste Stammer leve af Jagten; nogle faa af Kvægavl og Maisdyrkning; alle hushlige Forretninger, alle Arbejder i Mark og Have maa Kvinden forrette, medens Mændene gaa paa Jagt eller i Krig; til Jagten vænnes Drengbørn fra den tidligste Alder; de have en utrolig Færdighed til at opspore Wildtet og Sikkerhed til at fælde det; men da de ere ganske sorgløse for Fremtiden, fortæres snart hvad der fanges, og naar Hungersnøden indtræder, maa de leve af opgravne Hoveder. Hjorte, Bjørne og Bøffeler jages sædvanlig for Fødens, Dyr med kostbart Skind fældes for Peltshandelens Skyld. Da Flerkoneriet er almindeligt hos dem, faa er Kvinden at betragte som Mandens Slavinde og meget foragtet; hos enkelte Stammer dræbe Mødrene Higebørnene efter Fødselen paa en oprørende Maade, for at de ei skulle komme til at dele deres Skjæbne. Om egentlig Opdragelse kan der ikke tales, eftersom Forældre lade Børnene have sin fri Villie. Dands elste de lidenskabeligen; hver festlig Sammenkomst er forbunden med Dands; der hængaar næsten ingen Nat uden denne Forlystelse; frygte-

lig er Krigsdandsen. Sang, især Kjømpediser, udgjør ogsaa deres Lyst. En anden herkende Lidenskab er Spil; de hortsille Husgeraad, Klædning, Alt hvad de eie. Deres Hytter (Wigwams) bestaa af Pæle, tildækkede med Bark og en Nabning til at udlade Røgen; rundt omkring ere Bænke eller Brædder, som tjene til Siddesteder og Natteleie; om i Landsbyerne løbe Hundene, som vogte dem; til Bohave i Hytterne kjende de lidet eller intet.

Saaledes have Indianerne flere af Naturmenneskets gode Sider; men i Krigene, som fordem førtes hyppigere end nu, ere de vilde og umenneskelige. Deres Vaaben ere, inden de sit Skidegeværer, Buer, Pile og Stridskøller; Anfører eller Kaptain bliver den, som udmærker sig i Styrke, Tapperhed og Klogskab. Der holdes lange Raadslagninger, inden de begynde Krigen, og en levende, glimrende Beltaalighed kommer til Orde i disse Forsamlinger. Skal Krigen erklæres, faa sende de Fienden en rødmalet Dre; men Krigserklæringen koster ikke sjældent Overbringeren Lidet. Saa snart Krigsluren høres, ligner Manden sig ofte ikke mere selv; bemalet med eventyrlige Figurer (tatoveret), med Rafflesphdet, Buen, Pilene og Stridsøgen (Tomahawt), som aldrig forlader ham, stræber han at faa et frygteligt Udseende; undertiden lem-læste de sit Legeme og underkaste sig en lang Faste for at vænne sig til at kunne taale Smertes. Seiers-tegnet og den behageligste Prydelse er Skalpen d. e. den af den Levende aftrukne Hovedhud med Haartotten; jo flere saadanne Skalper der er, desto større er Husets Ære.

I Krigen holde de mere af List, end af aaben Færd; de overfalde og nedhugge ikke sjeldent aldeles Bærgeløse. Fredsslutning sker med mange Ceremonier. Der sendes Gesandter, hvem de flere Gange forefige Befingelserne, som Taleren maa gjentage før at bevise, at han rigtig har opfattet det Sagte. Gesandtskabet bærer Tobakspiben, som er Fredsteqnet, foran sig og, naar det ankommer til Modpartiet, gaar Tobakspiben omkring i Forsamlingen hvor Enhver gjør et Drag af den. Forhandlingen varer længe, da den indianste Stolthed ikke tillader strag at gaa ind paa Vilkaarene. Taleren udtrykker sig i kolde, syndige, billedlige Ord for at finde Indgang: "Jeg vil rense dine Vine, at de kunne se klart, vasse dine Dren, at de kunne høre, gjøre din Hals glat, at mine Ord let kunne glide ned, dertil medbringer jeg dette Bælte" osv. Bliver Bæltet modtaget, saa sluttet der Fred; den røde Dze nedgraves til Legn paa, at Fiendtlighederne ere endte.

Svad deres religiøse Begreb angaar, da antage de et høieste Væsen, som de kalde den store Mand hinsides Bjergene; han har skabt Alt, Himmel og Jord; under ham staar en stor Mængde gode og onde Mander, hvis Indflydelse de ære og frygte. Egentlige Templer og Præster kjende Indianerne ikke, heller ikke ret mange Afgudsbilleder eller Dyringer; derimod have de Trolddomsmidler, som de siden sit Befjendtskab med Europæerne kalde "Medicin"; derved udtrykkes enhver hemmelighedsfuld Kraft. Medicinposen have de altid hængende paa sig; thi deres Læger ere tildels Trold-

mænd, som kunne fremkalde og forhindre Regnen osv.; uden Trolddomsceremonier anvende de ingen Lægemidler. Naar en Indianer dør, saa bliver Liget nylskedt, Ansigtet og Skjorten males røde; Waabnene og hvad han ellers har haft sættes omkring ham; om Aftenen og Morgenen samle Kvinder sig, anstille en forfærdelig Gylen, der tillager i Grad, alt efterjom den Uddøde var mere eller mindre fornem; dette Gyl gjentages af Kvinder, naar Liget nedføres i Graven; en Hæl opreises for Enden af Graven. Om Sjælens Udødelighed have de vel nogle, men høist usfuldkomne Forestillinger; for nogle Nationer f. Ex. Mandanerne, som lide meget af Kulde, er Selvede et mod Nordens Is beliggende Sted, hvor Sjælen gaar i evig Is og Sne, Paradis en sjoen og varm Egn, hvor der er Overflødighed af Bøffeler. Paa Drømme agte de meget; i dem trode, at Manderne aabenbare sig.

Efterjom man i deres religiøse Forestillinger har fundet nogen Overensstemmelse med de bibelske, og mange af deres Sagn ligesom have en Klang af de hellige Beretninger f. Ex. om de første Mennesker, om Syndfloden, om en Stamfader, som havde tolv Sønner, saa har man til forskillige Tider troet, at Indianerne i Amerika vare Efterkommere af Israels ti Stammer, der igjennem Beringsstrædet vare indvandrede i dette Land. Dist er det, at Indianerne, uagtet alle de med Hedenstabet forbundne Laster, dog af alle vilde Folkeslag have de renefte Begreber om Gud og hans Aabenbaring.

Vi ville nu henvende vort Blik

paa, hvad kristelig Kjærlighed har udrettet hos dette Folk. Da Huset Stuart kom til Regjeringen i England og undertrykte Religionsfriheden, forlode mange Menneker den gamle Verden for at søge et Fristed mellem de Vilde. Synet af disses elendige, sjunkne Tilstand vakte Medlidenhed i Manges Hjerte; Nogle forsøgte at bringe Evangeliets Betsignelse til dem. Det bekendteste Forsøg er det, som John Eliot gjorde, der erhvervede sig Navn af Indianernes Apostel.

Denne ædle Mand var efter en omhyggelig Forberedelse fra England kommen til Boston (1631), i hvis Nærhed han blev Præst for en Skare Europæere af høist forskjellig Blanding. Han følte en uimodstaelig Lyst til at prædike Evangeliet for de hedenste Indianere. Med en utrolig Flid studerede han i femten Aar deres forunderlige Sprog med dets mange, lange Stavelser, og traadte nu (1645) frem iblandt dem i en to Mile fra Boston beliggende Indianerlandsby, ifte med det sædvandlige Fredstegn, Tobakspiben, men med Bibelen i Haanden, og taledes til dem om Guds Kjærlighed i Jesu Kristo. Hans høie, mægtige Skikkelse indgjød dem Vreskyggt; Skarer samlede sig om ham, naar han under aaben Himmel taledes til dem om den Korsfæstede. De, der bleve bundne, overtaledes ham til at anlægge en Stad Nonanutum (Fryd) og næste Aar en anden Stad Concord; Hedningerne aflagde sin Wildhed, og kristelige Sæder fik Indgang hos dem. Men han maatte ogsaa være Alt for dem, stasse dem Verkøi, lære dem Agerdyrning, vise

dem, hvorledes de skulde hugge Træer, bryde Sten, bygge Huse, lære Fruentimmerne at spinde og flette; Mange troede, at det aldrig vilde lykkes at faa Skovens og Slettens omvandrede Sønner til at bo i en By, som de ansaa for et Fængsel. Eliot reiste fra Sted til Sted, vandrede om i Skove, ved Søer, ofte i flere Dage aldeles gjennemblødt af Regnen, ofte uden Ven og Ledfager, truet af Hunger og vilde Indianeres Overfald; og med alt det havde han dog den Glæde at se Bibelen trykt i England paa Indianerdialekten, et Verk, paa hvilket han havde anvendt en utrættelig Flid. Nyttet om hvad der var skeet, udbredtes sig blandt Stammerne; de kom langveis fra, for at se med sine egne Øine den store Forvandling, og der blev anlagt en tredie og fjerde Stad, ja indtil Aaret 1674 fjorten Stæder. Da havde Eliot den Sorg, at en blodig Krig, som udbrød imellem Indianerne og Englænderne, ødelagde en stor Del af hans Plantninger; af hine Stæder vare kun fire tilbage. Nybyggernes vare dels dræbte, dels forjagne, dels faldne tilbage i det gamle hedenste Væsen; al Tiltro var forsvunden. Med usorandret Nidkjærlighed søgte Eliot at gjenoprette det Ødelagte, men Krigens Storme rasede for heftigt; han maatte trække sig tilbage og døde i sit Kald 89 Aar gammel; hans sidste Ord var et Længelseskud og en Bøn, at hans Verk blandt Indianerne maatte blomstre paa ny efter hans Død.

Vi maa forbigaa andre Forsøg, blandt hvilke den Maikavtske Families Bestræbelser i henved tohundred Aar lyse frem, for at vende

os til Brødreminigheden, som omfluttede Hedningernes Frelse med en inderlig Kjærlighed. Det første Forsøg i Georgien mislykkedes formeldst en Krig mellem Spanien og de Wilde. Den ædle Spangenberg, som havde besøgt Nordamerika, vakte en ny Iver ved sin rørende Beskrivelse af Indianernes Nød i Pennsylvanien; tolv Brødre udskiftedes (1739), iblandt dem Christian Heinrich Rauch. Fortræffelig var den Anvisning, Grev Zinzendorf medgav dem: "De skulde ernære sig med sine Gænders Gjærning, men i Stilhed give Agt paa, om Gud vilde oplade for dem en Troens Dør iblandt Indianerne, om Gud aabnede Dreene paa en Hedning til at annamme Livets Ord; med en saadan skulde de tale, thi Gud maatte aabne Hedningernes Dren til at annamme, ellers var al Umage forgjæves. De skulde kun indlade sig med de Indianere, der ellers ikke bleve underviste af Andre og ikke bygge paa fremmed Grund eller forstyrre Nogens Verk". Rauch kjendte slet Ingen i New York, og vidste ikke, hvordan han skulde tage fat paa sit Verk; nogle fromme Mænd, som han aabnede sin Hensigt for, fraraadte ham vigen dette Forehavende; "Indianerne vare altfor drifselbige og uregjerlige til, at der kunde virkes Noget hos dem". Rauch lod sig imidlertid ikke afkræffe; heldigvis kom der nogle Mohitanere til New York, for at underhandle med Gouvernøren; det var de første Wilde, han havde seet. Han talte med to af dem, Tchoop og Schabash. Da de vare blevne cædru og forstode noget Hollandsk, spurgte han dem, om de vel vilde tage ham

med til Indianernes Landsby Schekomeko som sin Lærer? Tchoop svarede ja, og tilstod, at han sølte sig ulykkelig i sit Indre over sine Laster. De valgte ham til sin Lærer, lovede at afhente ham, men i Druffenskab forseilede de ham. Da begav han sig selv paa Veien, traadte frem iblandt Indianerne omtrent med disse Ord: "Jeg er kommen over det store Hav af Kjærlighed til Eder, for at bringe Eder det store Budskab, at Gud vor Skaber af Kjærlighed til os er bleven et Menneske, har levet 30 Aar paa Jorden, har gjort Mennesket meget Godt, har ladet sig korsfæste og er død for os, for at vi kunne blive frelst fra vore Synder, er opstanden fra de Døde og sidder nu paa sin Herligheds Throne, og søger, omendstjont vi ikke kunne se ham med vore Øine, at frelse os og bringe os til Himlen". Indianerne gjorde store Øine og hørte med Opmærksomhed; men med Bemod maatte han bemærke, hvor snart dette Indtryk var forbi; den følgende Dag lo de ham op i Øinene, naar han talte om Kristus, og omendstjont han i flere Dage blev ved at gaa fra Sytte til Sytte og talte med dem om Guds Kjærlighed i Jesu Kristo, saa syntes det ham, som om Djævelen her ret holdt paa sin Befæstning, at Ingen kunde komme ind. Til denne Sorg kom Hunger og Nød; Ingen vilde modtage ham i sin Sytte; han var ofte nær ved at vansmægte under Bussene. Og hvad der var det Allerværste var, at de Hvide, som levede af Indianernes Synder, opbidse disse mod Rauch, bagtalte ham som et Menneske, der vilde bedrage dem; de

foregave, at han vilde lokke dem over Havet, for at sælge dem som Slaver; han var ikke længer sikker paa sit Liv; Foragt, Spot, Fare var hans daglige Brød; de Hvide — Kristne! — truede ham med Frygt, drak Indianerne fulde, for at de skulde ihjelslaa ham; en Indianer løb engang efter ham med en Øxe, men var saa hidsig, at han faldt i Vandet; det var Nauchs Redning. Eschoop og Schabach, som havde været grebne af Løven, skædede ham. Endog saa fromme Nybyggere ansaa det for et forgjæves Arbejde at ville omvende de "levende Djævel". Her behøvedes de Helliges Taalmodighed. Men Herren forlod ikke sin Tjener, som saae under Taarer; hans mageløse Udholdenhed vandt dog Seier over de Vilde; de kom efterhaanden paa andre Tanker; den Mand, som omgikkes dem med en saa utvæltelig Godhed, kunde ikke være noget slet Menneske. Den Første, med hvilken der foregik en mærkelig Forvandling, var Eschoop; han kom til en levende Synds erkjendelse. Han har selv skildret sin Ombvendelse ved følgende mærkelige Udtalelse i en Forsamling: "Brødre! Jeg har været Hedning og er bleven gammel blandt Hedninger og ved vel, hvordan det staar til med dem. Der kom engang en Præst til os og vilde lære mig, at der er en Gud til. Da sagde jeg: tror du ikke, at vi vide det; gaa du kun, hvor du kom fra. En anden Gang kom en Præst og vilde lære os, at vi ikke skulde stjæle, drikke, lyve og myrde. Vi svarede: Du Nar, tænker du, at vi ikke vide det! Lær du først dine Landsmænd det; thi hvem drikker, stjæler, lyver mere end dine egne

Folk? Men nogen Tid efter kom Kristian Heinrich i min Hytte og sagde til mig: Jeg kommer til dig i Guds Navn, som er Himlens og Jordens Herfter; han lader dig vide, at han gjerne vil gjøre dig salig og udrive dig af denne Elendighed; derfor er han bleven et Menneske og er død for dig". Nu lagde han sig paa et Brædt og sov ind; thi han var træt. Saa tænkte jeg ved mig selv: hvad er dette for et Menneske? han ligger der og sover saa rolig. Jeg kunde slaa ham ihjel og kaste ham ud i Stoven — hvo vilde bekymre sig derom? Men han er uden Frygt. Jeg kunde ikke glemme hans Ord, de faldt mig bestandig ind og selv naar jeg sov, saa drømte jeg om Kristus, der har udgydt sit Blod for os. Det, tænkte jeg, er dog noget Andet, end hvad de andre Lærere sige; jeg fortalte de Ord til de andre Indianere; jaaledes er Opvækkelsen kommen iblandt os. Derfor siger jeg: Brødre! prædiker for Hedninger Kristus og hans Blod og hans Død, saafremt I ville vinde Sjæle". — Brødrene anlagde to Stæder Bethlehem og Nazareth, der skulde være Middepunktet for deres Virksomhed blandt Indianerne; de, som vare Dievidner til det nye Liv, skildrede Menigheden, at det var, som om man saa sig hensat i Apostlernes Tid. De Hvides Brændevin og Bedrageri fik ikke mere Indgang; da opstode de, som havde sin Fordeel af Indianernes Synder, Alt, for at tilintetgjøre Guds Verk; de bestyldte Brødrene for at skade Handelen, for at staa i Forbindelse med de Franske i Canada, for at være forklæbte Papister, slæbte dem fra

en Domstol til en anden, og omendstjont det viste sig, at Alt var kun falske Beskyldninger, saa bleve Brødrene forviste fra New York, og snart efter Indianerne forjagede. Den følgende Missionshistorie er opfyldt med Stjændelsbegivenheder fra de Hvides Side, der forfulgte de kristne Indianere og deres Lærere med bittert Had, hvorsomhelst de nedsatte sig; de søgte at forføre Indianerne til Drif og afdrage dem fra deres Lærere; der udbredtes saa affæhlige Rhygter om dem, som Høiforrædere, at de tilsidst maatte forlade de neppe samlede Menigheder; der vare dog nogle Indfødtte, som under alle Trængsler kunde holde sine Landsmænd samlede.

Disse Kædfels- og Stjændels-scener oplevede i fuld Maade den Mand, ved hvem et nyt Lys opgik for Indianermissionen, nemlig David Zaisberger (født 1721), som fra Aar 1743 til sin Død 1808 holdt ud mellem Indianerne i Tro, Tillid og Taalmod under Spot, Hunger, Forsølgelse, Livsfare, en Pilegrim, der maatte vandre fra et Sted til et andet, for at skaffe Herberge for de Enkelte, som bleve vundne for Kristus; have Andre efterlandt sig Grundringer i den civiliserede Verden, Zaisbergers Navn har hjemme i Amerikas Urskove. Neppe var paa et enligt Sted en Koloni anlagt, og neppe var den opblomstret under Evangeliets Betsignelse, saa ødelagdes den snart ved de Wildes blodtørstige Overfald, snart ved de Hvides Lastefuldhed. Det var i hine Aar, at de blodige Kampe førtes dels mellem Englænderne og de Franste om Besiddelsen af

Wilden og Nybygggerne, dels senere mellem Englænderne og Nordamerikanerne, og hvormeget end de kristnede Indianere vilde holde sig udenfor disse Stridigheder, saa vare de dog idelig mistænkte, snart af det ene snart af det andet Parti og udsatte sig for de værste Forsølgelser. Endog flere puritanste Sværmere havde ifinde at udrydde alle Indianere, hvilke de betragtede som Cananiterne; dertil kom Troldmænd og hedenste Lærere, hvilke vakte en saadan Uro blandt de Indfødtte, at de kristne Indianere tilligemed Brødrene ikke vare sikre paa sit Liv. Det var en svær Anfægtelse for de unge Menigheder. Dette varede mange Aar, i hvilke Zaisberger med de andre Missionærer maatte drage om fra et Sted til et andet, uden nogenfinde at kunne vinde et roligt Fodfæste; hvad der forefaldt af Boldsgjerninger og Uretferdigheder i disse Krige imellem de Franste og Englænderne, mellem Europæerne, og Indianerne, mellem Stammerne indbyrdes, det kunne vi ikke beskrive; kun det ville vi bemærke, at Forsølgelser, der kunde nedslaa Modet hos den Stærkeste, her endog tjente til Guds Riges Forherligelse; det nye Livs Vidnesbyrd hos de enkelte gjensødte Indianere eller de fordrevne Menigheder hører til noget af det Stjønneste, Missionshistorien har at opvise. Forjagne fra den ene Skov til den anden, fra den ene Sø til den anden bragte de Fordrevne Evangeliet stedse videre imod Vesten; i Orkener og Skove lød den Korsfæstedes Pris; men det var en Sæd, saaat under Taarer og mange Aar efter høstet med Glæde. Kun nogle enkelte Træk ville vi

ansføre. I Aaret 1763 udbrød en voldsom Krig mod de Wilde; Indianerne myrdede mange Hundrede Mennesker ved Kanadas Søer og ved Ohio og faldt ind i Pennsylvaniaen; her boede en liden fredelig kristelig Indianermenighed. De ovenomtalte puritanske Svømmere havde besluttet deres som alle Indianeres Undergang; med Nød og neppe kunde Regjeringen bjerge dem i Philadelphia, hvor de maatte opholde sig indesluttede af Baracker i over et Aar; her indrettede de sin Guds-tjeneste, som blev til Velsignelse for mange Udenforstaaende; men de til et frit Liv vante Mennesker kunde ei taale de indeklemmende Boliger; der udbrød hidstige Sygdomme hos dem og 56 døde hastig efter hinanden. Neppe var Holigheden gjenoprettet, saa drog Zaisberger med sin Menighed ad besværlige Veie langt bort fra de Hvide til Susquehanna, hvor de byggede Friedenshütten i det Stykke Land, der var tilskrevet dem af Trofserne; 40 Blokhuse anlagdes med en Kirke, omgiven af veldyrkede Gaver og Marker; Menigheden levede op, det var, som om Herrens Naade var fordoblet; den store Forandring, som bemærkedes hos de Døbte, det muntre og livlige Væsen, Forsagelsen af det verdslige Liv og de forrige Lyster, bragte Evangeliets Duft videre om; man forbausedes over, hvad man her saa. Zaisberger drog (1768) med nogle Indianerfamilier videre mod Vesten; i Begyndelsen var Til-løbet til hans Prædikener meget stort; saa vakte de hedenste Trol-dmænd ved sine bedrageriske Kunst-er et saadant Had hos de Wilde mod de Kristne, at han og hans India-

nere hverken Dag eller Nat vare sikre paa sit Liv; de maatte skjule sig i Buskene for de drufne Wildes Naseri. Saaledes gif det, hvorsom-helst en ny Koloni var anlagt; Friedensstadt, Schönbrunn, Gnadenhütten ere i Missionshistorien beskjendte som Martyrsteder.

Udbruddet af Krigen mellem Storbritanien og dets Kolonier i Nordamerika bragte nye Trængsler over Indianermenighedene. Det var fra Brødremenigheden, at Zaisberger og hans Medtjedere havde sin Mission; men dette kristelige Samfund var i hine Aar Gjenstand for de Frommes og de Bantroes Mistanke, og allevegne saa man stjevt til deres Omvendelsesarbejde. Ogsaa i Amerika ramte Mistanken dem fra de stridende Parter. Saaledes havde man engang besluttet at ville oprykke en hel Menighed, der boede fredelig midt iblandt Delavarerne; Planen udførtes efter Gubernørens Befaling, samtlige Missionærer bleve tagne til Fange; med Bemod maatte den lille Menighed forlade den vel-anlagte Stad, 200 Acres Land, alt sit Korn og Forraad, for at overgives til Elendighed, Nød og Færer; de ankom til Sandusti (Okt. 1781) og byggede sig der 60 Loghuse med en Bedesal. Zaisberger med andre Brødre begave sig derhen. I Begyndelsen af Aaret drog omtrent 100 Indianere, drevne af Hunger, fra Sandusti til sine forrige Boliger i Mustingum for at hente det Korn, som stod paa Markerne fra forrige Aar; de havde troet, at de kunde gjøre det uden Fare; Gubernøren havde selv dømt, at de vare uskyldige i hin Mistanke om, at de holdt med Fienderne.

Men neppe rygtedes deres Ankomst, saa samlede sig en Skare af amerikanske Nybyggere og nedfablede de fleste af dem, ja Morderne vilde endog til Sanduffi, for at udrydde de der boende kristne Indianere; disse advaredes dog itide og kunde redde sig ved Flugten; men de, som nefsabledes, viste en beundringsværdig Taalmod og sang i Vøden til Herrens Lov. Kristi Kraft viste sig stærk i de Svage.

En anden Gang havde man opdigtet et Brev, som om det var skrevet af en fransk Officer i Kvebek og opsnappet af Englænderne. I dette hed det: "at de Franske ikke tvivlede om, at de snart skulde gjøre det af med Englænderne, da de havde alle Indianerne paa sin Side og Brødrene vare deres gode Venner, som vilde hjælpe dem". Dette Brev, der blev bekjendtgjort i alle Aviser, vakte en rasende Forbitrelse mod alle Missionsstationer; man havde besluttet et Blodbad, hvis Lige ikke var seet i Amerika. Netop som alle Brødrenes Menigheder skulde gives til Pris for Pøbelens Vold, havde en Skare af vilde Indianere overfaldet en af deres Stationer, grusomt myrdet og opbrændt de der boende Brødre. Dette Anfald var deres Frelse; thi nu fik deres Forsølgere Vinene op og saa, hvor uskyldige Brødrene vare, og hvor liden Forstaaelse der var mellem dem og de vilde Indianere. Da prisste man Gud, som ved nogle Faaes Død havde forhindret et stort Blodbad.

Idelige Omvandringer, for at bringe de kristne Indianere i Sikkerhed baade for de Wilde og Hvide,

der levede af de Wildes Laster, og for at fjerne dem fra Krigen Skueplads, var det Gnefte, som kunde bevare de unge Menigheder. Naar saa et Sted opblomstredes ved Agerdyrkning og Orden, saa kom der ofte Skarer langveis fra, som vilde have Føde og Underhold hos dem og dele de Goder, som de saa paa de anlagte Steder; derved opkom mange Forlegenheder, mange Forsørelser, mange Drillerier og Anfægtelser. I Dvre-Kanada, i Fairfield fandt Zaisberger en Tidlang No.

Men endelig tilstredes Kongressen efter Fredsslutningen de kristne Indianere Besiddelser ved Eriesøen. Zaisberger, omendstjont dengang 77 Aar gammel, havde endnu ikke tabt Iveren for den Sag, for hvilken han havde levet; han fulgte med Menigheden derhen og anlagde ikke langt fra det Sted, hvor fordem Schönbrunn havde ligget, en ny Koloni Gosen, som snart blev besøgt af hedenske Indianere; han fandt Tilhørere iblandt dem, paa hvilke hans Prædikener gjorde et mægtigt Indtryk. Der henlevede den tro Guds Tjener sine sidste Dage; i de sidste Aar var han blind og derved aldeles bunden til sin Hytte, en Patriark, der virkede ved sit ærværdige Væsen. Og saa disse hans sidste Dage bleve forbitrede; rundt om øvede Mord- og Trolddomsaanden sine skjændige Gjerninger; mange troende Indianere faldt for de umenneskelige Wilde. De ophidsedes af de Hvide, som skjændede det Kristi Navn, de bare. Svad der især foraaragede ham dyb Kummer vare de sædelige Udsteielsker, som forefaldt i hans egen Hjord, der ogsaa havde ladet sig forsøre. Dog samlede hans

Indianere sig med Anger om den 87-aarige Oldings Dødsleie og bade ham om Tilgivelse for det, hvorved de havde bedrøvet ham; han formanede dem paa det Kjerligste og Hensøb (1808), omgiben af dem, som han i Sandhed kunde kalde sine Børn, med en Faders Sorg og med en Faders Kjerlighed efter et langt Liv, i hvilket han havde deltaget i Kristi Lidelse og fornummet hans Opstandelses Kraft.

Golfstrømmen.

(Ved D. S.)

Golfstrømmen — denne Nordatlantehavets mægtige Pulsaaere, en af vor Klodes mærkeligste Affødninger af særegne Vand- og Luftforhold — er af Hr. F. G. Kohl, efter Opfordring af Chefen for den nordamerikanske Kystopmaaling, bleven gjort til Gjenstand for et høist læseværdigt Werk, som vi gennem følgende Linier ville søge at gjøre vore Læsere bekendte med. Vi ville dog forinden med et Par Ord skildre Golfstrømmens Løb ganske i Almindelighed.

Den egentlige Golfstrøm, der betragtes som kommende fra den mexikanske Havbugts sydsøstlige Del, flyder gennem en forholdsvis smal Kanal imellem Cuba, Florida og Bahambankerne, modtager her østfra betydelige Tilløb og "falder ud" i det atlantiske Ocean.

Sdet den tiltager i Bredde, flyder Strømmen nu videre og forandrer efterhaanden, paa Grund af Jordens Omdreining og den nordamerikanske Kysts Retning, sit nordlige Løb til et nordøstligere, indtil Halvøen Ny-England, Nantucket- og St. George-Bankerne samt de nord- og nord-

vestfra kommende Polarstrømninger give den et Knæk og tvinge den til at tage en endnu østligere Retning. Paa hele denne Strækning langs den nordamerikanske Kyst beholder den baade i Varme og Hastighed en stor Del af sin oprindelige Karakter, hvorfor denne Del fører Navn af "Golfstrømmens Hovedstamme." Strømmens Grændser ere paa denne Strækning skarpt tegnede, og dens Varmegrad betydelig høiere end det omgivende Vands.

Efterat have taget den østligere Retning breder det varme Vand sig, som om det var Olie, over en betydelig — ikke altid lige stor — Strækning af Oceanet og aftager i Dybde. Omtrent midt imellem Azorerne og Newfoundlandsbankerne udvider Strømmen sig saa betydeligt og mister paa samme Tid saa Meget i Varme og Hastighed, at den saa at sige ophører at være en "Flod" i Oceanet og deler sig i flere Arme: en sydsøstlig, østlig og nordøstlig.

Azorerne ligge omtrent midt i den sydsøstlige Arm, der søndenfor denne Øgruppe tager en sydligere Retning og optages af de langs Nordvest-

kyften af Afrika løbende Strømninger, hvilke den igjen fortsætter med et Kredsløb i vestlig Retning.

Den østlige Arm er ikke altid bemærkelig, dog kan uden Tvivl Gølfstrømmens varme Vand paavises i den hiscapste Bugt.

Det er derimod den nordøstlige Arm af Gølfstrømmen, der bidrager til at give hele det nordvestlige Europa sit forholdsvis milde Klima. Det er den, der holder Norges nordligste Havne aabne største Delen af Aaret; det er den, der giver dette Land dets kraftige Trævæxt og forhøier Snelinien's Grændse. Den bestyler Storbritaniens, Islands, Spitzbergens og Novaja-Zemblas Kyster og er, efter Scoresby, den vigtigste Grund til, at den store nordlige Isbeholdning ikke gaar længere sydpaa. Først i Polens Nærhed bliver Gølfstrømmens varme Vand fuldstændigt afkjølet.

Denne Gølfstrømmens store nordøstlige Arm opfylder Gjenstande fra den tropiske Dyre- og Planteverden paa Nordeuropas Kyster. En Videnskabsmand beretter saaledes, at man i Aaret 1772 fangede levende amerikanske Skildpadder ved Hebridernes Kyster. Ved Nordkap, paa Island og Færøerne driver ofte Frugten af *mimosa scandens* — en centralamerikansk Plante — iland og bruges jævnlig af Beboerne til Snustobakshaaser; i en Botanik, udgiven af en throndhjemst Biskop 1773, er der nævnet en Række tropiske Planter, hvis Frø hyppigt fæstes iland ved Norges Kyster. Paa Færøerne har man fundet Stykker af en amerikansk Indianerkano af Mahognitræ, og man har saaledes i de Egne, som Gølfstrømmen bestyler, alt fra

de tidligste Eider maattet have Bevise for Tilværelsen af sjerne, Dengang ubekjendte Lande.

Før Columbus's Tid var Kundskaben om det atlantiske Ocean høist mangelfuld. Han var den Første, der paa sine Reiser paaviste Tilværelsen af Gølfstrømmen, der uden tvivl væsentlig har bidraget til den nye Verdens Opdagelse. Thi da den store Søfarer forinden sin verdensberømte Opdagelsesrejse opholdt sig paa Porto Santo, en mindre Ø i Nærheden af Madeira, hørte han der tale om fremmede Gjenstande, der dreve iland, og en af Kongen af Portugals "Styrmænd" fortalte ham, at han et Stykke tilsøs vestenfor Cap St. Vincent havde opfisket et Stykke fremmed Træ. Disse og andre Kjendsgjerninger bragte Columbus til at forsøge paa at overbevise sin Samtid om Tilværelsen af en ny-Verden.

Spaniernes Fart paa de vestindiske Farvande og Brødrene Cabots Opdagelse (1497) af Labrador's Kyster fremkaldte en livlig Seilads paa Oceanet, og fra denne Tid skrive de første Opdagelser i Gølfstrømmen sig.

Ponce de Leon gav den første Beskrivelse af Gølfstrømmen paa sin Reise til Florida (1573), under Seiladsen sydpaa langs denne Halvø's Kyster. "Idet vi seilede syd paa", skrives der i Dagbogen, "og derved sjernede os mere fra Kysten, bemærkede vi fra alle tre Skibe den følgende Dag (den 22de April) en Strømning, som vi ikke kunde stoppe, sjønt Vinden var god. Det saa ud, som om vi seilede rast fremad, men vi kom snart til den Erkjendelse, at Strømmen havde mere

Magt over Skibene end Vinden, og at vi bleve drevne tilbage. To af Skibene, der vare nærmere Kysten, kunde ankre; men Strømmen var saa haard, at det rystede i Ankerougene. Det tredie Skib, der var længere tilføs, kunde ikke gaa til ankers og blev, overvældet af Strømmen, drevet ud af Sigte, skjønt det var en rolig og klar Dag."

Imidlertid benyttedes endnu ikke Golvstrømmen til at forkorte Reisen til Spanien for de hjemvendende Vestindiefarere, der paa Columbus's og den nærmest paafølgende Tid søgte hjemad gennem en af de mange Abninger mellem Antillerne. Det var forbeholdt en af sin Tids mest erfarne Sømand, Antonio Alaminos, der havde været med paa Ponce de Leons ovennævnte Reise, at kuldkaste det gamle spanske Skibsfartssystem, idet han var den Første, der i Aaret 1519 med Golvstrømmen seilede ud i Verdenshavet og saaledes fandt en hurtigere Wei til Spanien. Rigtignot benyttede Spanierne sig ikke tilstrækkeligt af Strømmen, idet de for tidligt forlode den for at sætte Kurs efter Spanien; men der var gjort et mægtigt Skridt fremad.

Trods den livlige Fart paa Atlanterhavet i de paafølgende Aarhundreder værdigedes der kun Golvstrømmen liden Opmærksomhed, og det var ligesom en Undtagelse at se den nærmere antydet paa Kort eller i Beskrivelser. Det var kun dens "Udfald" i Decanet, der som oftest var Tale om. Endnu mærkelig er det dog, at der i saa lang Tid ikke blev gjort nogen praktisk Brug af Golvstrømmen i Skibsfartens Tjeneste. Vel pleiede Franst-

mændene i Marene omkring 1700 at seile hjem fra den mexicanske Havbugt med Golvstrømmen paa hele dens Strækning, men endnu i Aaret 1770 og senere seilede de kongelige engelske Postskibe fra Falmouth til New York midt igjennem Golvstrømmen og spildte lang Tid med at arbejde sig op imod den.

Men endelig maatte Golvstrømmen komme til sin Ret og udøve sin store Indflydelse paa Skibsfarten. Hvalfangere fra Nantucket vare nemlig efterhaanden paa sine Expeditioner komne under Veir med Strømmens Grændser, og da disse flinke Søfolk udgjorde Stammen for de nordamerikanske Sømand, blev Kundskaben til Golvstrømmen saaledes ad praktisk Wei overført paa den frodigt opblomstrende Handelsmarine i Boston og Rhode-Island.

De amerikanske Skibsførere beholdt imidlertid Hæmmeligheden for sig selv indtil Aaret 1769, da den store Benjamin Franklin, der dengang var Generalpostmester for alle de engelsk-amerikanske Kolonier, af sin Regjering blev kaldet til at opklare, hvoraf det kom sig, at de engelske Paketskibe mellem Falmouth og New York ialmindelighed vare 14 Dage længere undervejs, end de amerikanske Handelskibe fra London til Rhode-Island. Regjeringen foreslog endog at lade Paketskibene fare paa Rhode-Island og ikke paa New York.

Franklin raadførte sig med en bekjendt amerikansk Skibsfører, Folger, der erklærede, at Sagen simpelthen var den, at Amerikanerne vidste at drage Nytte af Golvstrømmen, som var de engelske Skibsførere ubekjendt. Folger fortalte yderligere,

at de store engelske Paketskibe i Strømmen ofte mødte Hvalsfangerne, der raadede dem til at seile ud af den, men de kongelige Kapteiner vare forflogne til at modtage Raad af simple Fiskere. "Med flau Kuling", tilføjede Folger, "bleve Paketterne ofte af Strømmen drevne mere tilbage, end Vinden førte dem frem, og selv med god Leilighed tabte de ofte 50 Kvartmil i Døgnet."

Franklin blev høist overrasket over det, han hørte, og holdt det for næsten uforklarligt, at saa mærkværdige atlantiske Naturforhold ikke, til Nytte for Skibsfarten, affattes paa Kortene; han anmodede derfor Folger om at udkaste en Tegning over Golvstrømmen.

Saaledes konstrueredes nu det første Kort over Golvstrømmen, paa hvilket denne fremstilles flydende fra Florida indtil Nærheden af Azorerne med vøgende Bredde og i den saunde Afstand fra den amerikanske Kyst og Newfoundlandsbankerne.

Ligeledes angaves Strømmens Hastighed paa Kortet ved dens "Udfald" til 4, ved Cap Hatteras $3\frac{1}{2}$, paa Hviden af Philadelphia til 3 og søndenfor Newfoundlandsbankerne til 2 Kvartmil i Timen. De gamle engelske Kapteiner saa foragteligt paa Kortet og benyttede det ikke. Franklin tog sig imidlertid af politiske Grunde vel iagt for at give Kortet videre Udbredelse førend efter Frihedskrigen og glædede sig i sit stille Sind over de engelske Flaaders lange Reiser imod Golvstrømmen.

Franklin blev dog ikke staaende herved, men blev selv paa sine Reiser en ibrig Forster i Golvstrømmen. Han anbefalede Thermometret som "et Sømanden meget nyttigt Instru-

ment til at opdage Strømninger og til Bestemmelsen af Skibets Plads" og blev saaledes Grundlæggeren af den saakaldte "thermometriske Søfart." Paa en Reise til Europa troede Franklin at paavise en Forgrening af Strømmen til ind i den biscoyiske Bugt, og yderligere kan denne store Mand betragtes som Opdageren af de Modstrømninger, der betegne Golvstrømmens Grændser.

En ligesaa ibrig Forster i Golvstrømmen var paa samme Tid den engelske Dr. Blagden, der ligeledes i varme Udtryk anbefalede Sømanden Brugen af Thermometret; dog foretog Franklin sin første thermometriske Reise inden Dr. Blagden. Det er disse to Mænd, der have paavist Golvstrømmen som "en Flod" i Oceanet og som ved sin utvættelige Interesse for Skibsfarten rykkede de to Kontinenter 14 Dagsreiser nærmere hinanden.

Fra nu af blev Golvstrømmen, der havde været saa stedmoderligt behandlet, et Yndlingssthemma for Sømænd og Lærde, og interessante Undersøgelser, af hvilke Pladsen kun tillader os at nævne ganske enkelte, betegne de paafølgende Aar.

I disse Undersøgelser fik Sømanden en vigtig Hjælp i Kronometret, der endnu i Slutningen af forrige Aarhundrede kun hyderst sjældent saaes ombord. Flaister bleve nu ogsaa hyppigt kastede overbord for at udfinde Strømmens Retning og Hastighed — for første Gang 1802 —, og i 1839 udkom det første Flaaskort i Frankrig. Thermometrets Brug blev almindeligere, og ved Hjælp heraf opdagedes 1810, midt i Golvstrømmen, Koldtvandsøaser med $4\frac{1}{2}$ a 7 Graders (Reaum.) ringere Varme

end det omgivende Vands; dog var Scoresby den Første, der i 1815 foretog Temperaturmaalinger paa større Dybder. Isbjergenes Drift blev nu ogsaa ofte optegnet, og "Isbjergkort" viste, at kun de færreste Bjerge kom ned til Golfstrømmen, men at de dog undertiden kunde drive tværs over denne; et stort Isbjerg fandtes saaledes paa 38½ Gr. Nordbredde og paa Længden af den sydsøstlige Ende af Newfoundlandsbankerne. Man fik altsaa Bevis for Tilværelsen af en kold, sydester løbende Understrøm.

Den berømte Humboldt er en af de Mænd, der med en særegen Forskjerlighed har behandlet Golfstrømmen. Han angiver dens Hastighed paa 26 Gr. — 27 Gr. Bredde til fem Kvartmil i Timen og paa 40

Gr. — 41 Gr. Bredde til 80 Kvartmil i Døgnet; han er tillige den Første, der opstillede Theorien om, at Strømmen undertiden udvide sig. Han bestemte Vandets Temperatur paa Høiden af New York til at være det tropiske Ocean paa 18 Gr. Nordbredde, ved Porto Rico eller ved det grønne Fjorberg. Vandets Temperatur er paa 46½ Gr. Nordbredde og 38½ Gr. Vestlængde observeret at være 16 Gr. N., og paa 46½ N. Bredde har man mødt Flyvefisk. Paa en Reise langs Golfstrømmen fra Mississippis Munding til Azorerne, i Oktober Maaned 1818, fandtes den største Temperatur i den mexikanske Havbugt at være 23½ Gr. N. og derfra jævnt aftagende til 18 Gr. N. ved Azorerne.

(Fortsættes.)

Blandinger — Nytt og Gammelet.

Carl den Tolvte dikterede en Dag i Stralsund en Sekretær nogle Breve til Sverige; da faldt en Bombe ned paa Huset, gjennemborede Taget og sprang tæt ved Kongens Værelse. Halvdelen af Gulbet fløi i Splinter; Kabinettet, hvori Kongen dikterede, og som tildels var anbragt i en tyk Mur, led Intet af Rystelsen, og ved et forbausende Held kom intet af de Stykker, der sprang omkring i Luften, ind i Kongens Værelse, hvortil Døren stod aaben. Ved Larmen af Bomben og Husets Bragen som om det skulde styrte sammen, faldt Pen-

nen ud af Sekretærens Haand. "Hvad er der paaferde?" sagde Kongen til ham med en rolig Mine, "hvorfor skriver De ikke?" — Denne kunde kun svare de Ord: "O, Deres Majestæt, Bomben!" — "Ih nu", gjensvarede Kongen, "hvad har Bomben at gjøre med det Brev, jeg dikterer Dem; bliv ved!"

Czar Peter og Fyrst Gagarin Fyrst Gagarin var Guvernør i Siberien, da Czar Peter lod en meget værdifuld Karabane, som kom fra China, drage der igjennem. Gagarin sender en stærk Troppesafdeling

for at forsvare den mod Tartarernes Hæverier; men paa samme Tid tager han en endnu stærkere Tartarbande i sin Tjeneste, lader denne overfalde Karabanen, udplyndre den og fordrive Eskorten, efterat først mange af Soldaterne have maattet bøde med Livet. Gagarin fængsles og anklages, men vedbliver at forsikre om sin Ustyldighed, da han ikke ved, at man er i Besiddelse af klare Beviser for hans Forbrydelse. Smidlertid havde Czarin den bedet om Naade for ham, og hendes Bøn var bleven hende tilstaaet. Czaren begiver sig selv til Fængslet og lover Gagarin Tilgivelse, hvis han uforbeholdent vil bekjende alle Omstændighederne ved denne skrækkelige Begivenhed. Fyrsten erklærede sig skyldig, giver en Beretning om hele Sagen og underskriver endog sin Bekjendelse, efter selv at have nedskrevet den. Raadet faar Ordre til at samles den følgende Dag. Fyrsten bliver ført for det, og efter at hans Bekjendelse er oplæst, spørger man ham, om han er villig til nu at bekræfte den, og om han Intet har at tilføie.—"Nei", svarede Gagarin, "jeg er ustyldig; Czaren har indjaget mig Skræk, og han har af tvunget mig Underskriften mod min Villie".—De forbausede Raadsherrer betragte hverandre, og selv Czaren tier i første Øjeblik; men snart fatter han sig og udbryder: "Siden Fyrsten offentligt bestylder mig for at lyve, siden han er saa sikker paa sin Ustyldighed, lad ham da forsvare sit Liv; nu skal Retten have sin frie Gang. Dette var et Tordenflag for den Skyldige; han havde ikke ventet, at Sagen skulde tage en saadan Vending, sønderknust kaster

han sig paa Kne og tilstaaer, at han hverken fortjener Naade eller Barmhertighed. Czaren, oprørt over, at Fyrsten for det samlede Raad har bestyldt ham for en Løgn, lod Dødsstraffen udføre lige for Retsfalens Døre. Gagarin blev, ligesom Saman, hængt i en Galge, der var tresindstyve Fod høj; to Punge, fyldte med Penge, bleve hængede op paa hver Side af ham; en Dag blev stillet ved Liget baade Dag og Nat, indtil det efterhaanden stykkes faldt ned tilligemed Pungene og Pengene, som Soldaterne delte.

Af at give bliver man ikke fattig. Harms skriver: Der var engang en Mand, som Gud rigeligt havde velsignet. Han havde haft en Indtægt af 700 Thaler (omtr. 460 Spd). Deraf havde han brugt 400 Thaler til sin Husholdning, og 300 havde han tilovers. Han tænkte da først, han vilde sætte Pengene ud paa Rente og smage Sødmen af at tage ind Renter, der vilde tilfalde ham som i Søvne. Men medens han omgiktes med Tanken herpaa, læste han i et Missionsblad om Hedningernes Nød, og Søndagen efter hørte han i en Prædiken, at den kjære Gud egentlig er den sikreste Mand, hos hvem man ogsaa faar de bedste Renter. Da gjør han kort Proces og sender den kjære Gud sine 300 Thaler til Hedningernes Omvendelse og siger: "Herre, tag du dem, jeg har faaet dem af dig og har dem tilovers". "Kone", sagde han, da han om Aftenen kom hjem, "jeg har idag gjort en god Handel; jeg er bleven mine 300 Thaler kvit og mine Bøhmringer for Pengene oveni købet". "Da kan du takke din kjære Gud", siger Ko-

ten. "Ja, det gjør jeg ogsaa", svarede han.—Her hører jeg nu ikke blot mangt et Verdensbarn, men ogsaa mangen Troende sige saadan en Smule hemmelig: "Nei, hvad Kom er for galt, det er for galt!" og jeg ser saadan et vist medlidende Smil spille dem om Munden. Men hi lidt, der kommer Noget, som er endnu galere. Det andet Aar bliver Manden overøst med saadan Betsignelse, at han istedetfor 700 Thaler faar 1400, og han ved ikke, hvortfra det kommer. Da tager han de tiloversblivende 1000 Thaler og sender Herren dem til Missionen. Er Historien sand? Derom kan du paa hin Dag spørge Herren, som sender den.

Den fromme Präst Sriver fortæller om sin gode Moder saaledes: "Seg har ofte hørt min Moder bede tidlig om Morgenens, inden vi Børn og Tjenestefolk endnu vare opstaaede. Hun pleiede at bede høit og lydeligt for sine Børn, det ene efter det andet. Seg mindes endnu godt, at naar hun kom til mig, som hun havde bestemt til Herrens og Kirkens Tjeneste, saa bad hun Gud inderlig og hjertelig om, at han vilde glæde og udruste mig med Forstandens, Kundskabens, Visdommens og Herrens Frygts Aand, velsigne min Læsning, bevare mig fra Djævelens Magt og List, fra den onde Verdens Forsørelse og Synder, dan-

ne mig til sit Naades Redskab og til sit Barmhertigheds Kar, bruge mig til sin Ære og mange Sjæles Opbyggelse, og endelig, at han vilde gjøre mig evig salig". Den fromme Moders Bøn blev ogsaa rigelig hørt, den fromme Søns opbyggelige Skrifter læses endnu bestandigt af Mange til Betsignelse.

En af Hertugerne af Ferrara havde en Hofnar ved Navn Gonelli. Da denne havde hørt, at en pludselig Skræk var et godt Middel til at fordrive Feber, fandt han paa, at han vilde helbrede sin Herre, der netop led af denne Sygdom. Hertugen skulde en Dag ride over en smal Bro uden Rækværk; Gonelli sneg sig hemmeligt efter ham og stødte ham ned i Floden, hvor han var nær ved at drukne. Man var imidlertid saa heldig endnu i rette Tid at faa Hertugen trukken op af Vandet, og han var virkelig med det Samme bleven befriet for sin Feber. Dog mente han, at Hofnarrens Fræthed var saa stor, at den maatte straffes, og han dømte ham til at dø for Sværdet; men i det Dieblit Genrettelsen skulde gaa for sig, og Gonelli sad med tilbundne Dine, befalede Hertugen, at man, istedetfor at bruge Sværdet, skulde give ham et Slag med et vaadt Gaandflæde. Derpaa fik Hofnarren sin Frihed; men man opdagede nu, at han var død af Skræk.

I n d h o l d : De Skibbrudne paa Nucklandsøerne. (Af Raynold.)
 Rotten. — Indianerne i Nordamerika. (Efter Kalkar.) — Goltstrømmen.
 (Ved D. S.) — Vandinger — Ngt og Gammelt.